

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

תאריך חתימה: 15.8.2022

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב יפו

ת"צ _____

בעניין:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....

באמצעות ב"כ עוה"ד צביקה מצקין מ.ר. 55665

מרח' ז'בוטינסקי 33, בניין התאומים 1, קומה 2

רמת גן 5251107

טל': 03-5552515 ; פקס: 03-5552516

דוא"ל: office@zml.co.il

ובאמצעות ב"כ עוה"ד פני קלמן, מר. 76542

מרחוב בן יהודה 34 (מגדל העיר), ירושלים 9423001

טל': 052-8027000 ; פקס: 077-3179264

ובאמצעות ב"כ עוה"ד אור סלומון, מ.ר. 87099

מרחוב שקד 23, תל אביב

טל': 054-4210487 ; פקס: 03-5552516

דוא"ל: or.salomon86@gmail.com

מען להמצאת כתבי בית דין במשרדו של עוה"ד מצקין.

המבקשים;

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

- נ ג ד -

ערבים קרנות לאלמנות ויתומים ע.ר. 580468023
מרחוב סוקולוב 17, בני ברק 5134706
טל': 03-6716911; פקס: 073-2535214
דוא"ל: office@areivim.net

המשיבה;

בקשה לאישור ניהולה של תובענה כייצוגית לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006

סוג התביעה ונושאה: תובענה של לקוח כנגד עוסק לפי פרט 1 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות.

הסעד המבוקש: הצהרתי, צו עשה ואל תעשה, פיצוי והשבה; גמול למבקש ושכר טרחה לבאי הכוח המייצגים את הקבוצה.

שווי נושא התובענה: עילה האישית: המבקשים 1 ו-2: 9,072 ש"ח; המבקשים 3 ו-4: 360 ש"ח; המבקשים 5 ו-6: 4,320 ש"ח; כ"א מהמבקשים 7-13: 200,000 ש"ח. **סעד כספי קבוצתי:** למעלה מ-2.5 מיליון ש"ח.

סכום האגרה: החלק הראשון בסך 5,671 ₪ לפי תקנה 7א(א)(1) לתקנות בתי המשפט (אגרות), התשס"ז-2007 וכן פרט 11ב לתוספת לתקנות בתי המשפט (אגרות).

הליך נוסף תלוי ועומד: אין הליך תלוי ועומד נוסף בין הצדדים ואולם תביעה ייצוגית בעילה דומה מתבררת בפני כבוד השופט מ' אגמון גונן במסגרת ת"צ 2460-06-17 **מירב אלקיים מברוכה נ' א.י אליעזר לנהג בע"מ** (9.1.2022).

גמול ושכר טרחה מבוקשים: בהתאם להלכת רייכרט נ' שמש וכמפורט להלן.

המבקשים מתכבדים בזאת להגיש לבית המשפט הנכבד בקשה לאישור ניהולה של תובענה כייצוגית (להלן, בהתאמה: "**הבקשה לאישור**" ו-"**התביעה**"). ייפוי כוח מצ"ב **כנספת א'**. כתב תביעה מצ"ב **כנספת ב'**. תצהירים לאימות העובדות המפורטות בבקשה לאישור מצ"ב במאוחד **כנספחים ג(1) ו-ג(6)**.

בית-המשפט הנכבד מתבקש לעשות שימוש בסמכותו לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "**חוק תובענות ייצוגיות**"), ולהורות לדון בתביעה המוגשת כנגד המשיבה כתובענה ייצוגית, בשם הקבוצה כהגדרתה להלן.

ההדגשות בציטוטים שלהלן אינן במקור אלא אם צוין אחרת.

א. הזמנה לדין

הואיל והמבקשים הגישו כנגד המשיבה, ערבים קרנות אלמנות ויתומים ע.ר. 580468023 (להלן: "**ערבים**" או "**המשיבה**") כתב תביעה זה ובקשה לאשר את ניהולה כתובענה ייצוגית, המשיבה מוזמנת להגיש כתב תשובה לבקשת האישור 90 ימים מיום שהומצאה לה הזמנה זו. לתשומת הלב, אם לא יוגש כתב תשובה

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

לבקשה לאישור, אזי לפי תקנה 130 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, תהיה למבקשים הזכות לקבל פסק דין שלא בפני המשיבה.

ב. תמצית הבקשה

1. עניינה של בקשה זו במציאות קפקאית שבה גוף המספק שירותי ביטוח נמנע מלכנות עצמו חברת ביטוח ונמנע במודע מלפעול להשגת רישיון מבטח כנדרש בדין, וכך חומק מהרגולציה הענפה החלה על גופים מבטחים בדין הישראלי, וכל זאת תחת אצטלה מלאכותית של עמותת צדקה ותרומה בקהילה החרדית. בעטיו של חוסר הפיקוח, המשיבה מנצלת את פערי הכוחות העמוקים בינה לבין המבוטחים והמוטבים, שחלק ניכר מהם נמנה עם ציבור הקהילות החרדיות, באופן המאפשר לה לכפות עליהם הסדרים פסולים, ולהשתמש באמון שהם רוכשים לה כקרדוס לחפור בו תוך עשיית עושר ולא במשפט על גבם של יתומים.
2. המשיבה, ערבים קרנות לאלמנות ויתומים פועלת בקהילות חרדיות ברחבי הארץ ומפעילה את תוכניות "ערבים" ו"ערבים בשלמות" (להלן בהתאמה: "העמותה" ו/או "המשיבה"; "ערבים"; "ערבים בשלמות"; וביחד: "התוכניות"). ויובהר, בקהילות החרדיות, נהוג ששידוכי הילדים לנישואין מתבצעים ככלל על ידי ההורים שגם דואגים להעמדת הון ראשוני שיאפשר מחייה נאותה ומכובדת לזוג הצעיר. המשיבה מתחייבת בפני המצטרף לתוכניות כי במקרה של ח"ו פטירת הורה, שתעמיד בסכנה את סיכוייו למציאת שידוך, תעמיד לילדיו סכום כסף בהתאם לתנאי התוכניות, שמטרתו להבטיח את צורכיהם.
3. לתוכניות מנגנון גבייה פשוט: במסגרת תוכנית "ערבים" המשיבה גובה מחברי התוכנית כספים מדי חודש בחודשו, כתלות במספר מקרי הפטירה של חברי התוכנית בתקופה הרלוונטית. באמצעות דמי הגבייה, מקימה ערבים קרן לטובת המוטב הרלוונטי שנקבע על ידי הנפטר, בסך 200,000 ש"ח במסגרת תוכנית "ערבים", ובסך 400,000 ש"ח במסגרת תוכנית "ערבים בשלמות". הגבייה המקסימלית החודשית בתוכנית "ערבים" היא בסך 72 ש"ח, ובתוכנית "ערבים בשלמות" בסך 144 ש"ח.
4. בהתאם לאתר האינטרנט של "ערבים" כספי הקרן המגויסים עקב אירוע הפטירה מופקדים ב"חשבון מיוחד" של המשפחה המנוהל על ידי המשיבה, המפקידה את הכספים כביכול בפיקדונות בנקאיים סולידיים לפי הוראות רבני ערבים ובהתאם להנחיות הרבנים גדולי הדור.
5. מערך יחסי הגומלין בין ערבים לבין חברי תוכניות "ערבים" מוסדר בתקנון התוכניות, חוזה אחיד הכולל עמוד אחד. מסמך הסכמי זה, שישקר להלן בהרחבה, כולל שורת תניות פסולות בעניינים מהותיים המצויים בליבת השירות המסופק על ידי המשיבה. הסדרים אלו מנוגדים חזיתית להסדרים הקובעים במסגרת הנורמטיבית המסדירה את ענף הביטוח בישראל לא כל שכן לדין הכללי, ולא בכדי המשיבה עושה בה שימוש פורה לקיפוח המבוטחים והמוטבים של התוכניות, תוך הפרה בוטה של הדין ובניגוד לתקנת הציבור.
6. לא בכדי, התקנון השרירותי של ערבים זכה גם לביקורת נוקבת של רשם העמותות בשנת 2016. הרשם החליט על עריכת הביקורת לאחר שקיבל תלונה ממשפחת מ' שאב המשפחה המנוח י.מ. ז"ל נפטר המשיבה סירבה להעביר את כספי התגמול בטענה שהבת מבצעת שירות לאומי. במסגרת הבדיקה, ביקר הרשם את

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

התנהלות המשיבה ובכלל זאת את אופן קבלת ההחלטות בבקשות תמיכה והוראות התקנון. עורך דינה של המשפחה, שאיננה מעוניינת להיחשף, מצהיר על התנהלותו מול המשיבה בעניינה של משפחת מ' בבקשה זו.

7. לכל הפחות חלק ניכר מחברי הקבוצה, עמם נמנים המבקשים, אינם מכירים את הוראות התקנון על הסדריו הפסולים. כמפורט בבקשה זו בעת ההצטרפות לתוכניות המשיבה מסתפקת בקבלת אישור סתמי של אחד מנציגי המשפחה במסגרת שיחת טלפון בדבר קריאת הוראות התקנון, וככלל, לא מספקת למצטרפים החדשים הסבר משמעותי ונאות על הוראותיו.

8. **מדובר בתוכניות ביטוח לכל דבר ועניין.** סקירת הוראות החוק הרלוונטיות והפסיקה מלמדת שהמשיבה מספקת שירותי ביטוח פר אקסלנס בקרות מקרה הביטוח – מות אחד ההורים. לעניין זה ר' סעיף 1 לחוק חוזה ביטוח המגדיר "מהותו של חוזה ביטוח": "חוזה ביטוח הוא חוזה בין מבטח לבין מבטח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב". השירות שמספקת המשיבה עומד בשיקולים שהותוו בפסיקה לזיהוי וסיווגו של שירות כביטוח. ר' לעניין זה פסק הדין וחוות הדעת של רשות הפיקוח על שוק ההון, הביטוח והחיסכון שהוגשה במסגרת ת"צ 2460-06-17 **מירב אלקיים מברוכה נ' א.י. אליעזר לנהג בע"מ** (9.1.2022) ("עניין אליעזר לנהג"). אף במקרה דנן ראוי שבית המשפט הנכבד ישמע את עמדת הרשות המאסדרת, וכן יבקש את עמדת רשם העמותות המפקח על המשיבה.

9. בבקשה זו גם מובאת סקירה של התנהלותה התאגידית והחשבונאית של המשיבה על בסיס המסמכים החלקיים הגלויים שמצויים ברשות המבקשים נכון לשלב זה. הסקירה מלמדת שהמשיבה רושמת את כספי הקרנות כנכסים שלה, ולא כהתחייבויות כלפי המוטבים. התנהלותה לאורך השנים מלמדת שמדובר בגישתה המהותית: למשל, ממצאי הסקירה ממלמדים שבשנים 2011-2020 **הוציאה המשיבה סכומים במיליוני ש"ח מכספי הקרנות** ורשמה אותם כהכנסות שלה. זאת, על מנת שישמשו כביכול לפעילותה, מבלי לציין לאיזו פעילות. דוגמה נוספת: המשיבה השקיעה ביוזמתה **סכום עתק בסך כ-47 מיליון ש"ח** בחברת מגוריט בע"מ הנסחרת בבורסה ובחברת הניהול שלה, מתוך כספי הקרנות, מבלי שהיא מיידעת ו/או מקבלת את הסכמת חברי התוכניות. הדברים חמודים במיוחד שכן מדובר בהשקעה בעלת מאפייני סיכון גבוהים ולבטח שונים בתכלית מאלו הטמונים בהשקעה ב"פיקדונות בנקאיים סולידיים" כפי שהתחייבה המשיבה לנהל את כספי הקרנות. לימים, התברר שמדובר **בהשקעה נושלת**, בגינה נרשם הפסד בסך של כ-18 מ' ש"ח בשנת 2020, שכאמור שניטלו מהקרנות שגויסו בעבור מוטבים של חברי תוכניות שנפטרו.

10. התנהלותה של המשיבה מתאפשרת בעטיה של הטעיה רבתי של חברי התוכניות, כאילו מדובר בשירות המסופק כדין. התוצאה היא הפרה שיטתית, ענפה, ומסועפת של הוראות הדין שחודרת את מטריית ההגנה שביקש המחוקק לספק לחברי התוכניות והמוטבים, כמבוטחים, צרכנים, ובעלי דין בעלי זכות לאכוף את התחייבויות המשיבה. כתוצאה מכך, נגרמו לחברי הקבוצה נזקים ממונים ובלתי ממוניים כבדים ביותר.

11. בעטיו של הוואקום שיצרה המשיבה והתחמקותה המכוונת מהדין, היא נוקטת כלפי מוטבים של מבוטחים שנפטרו, אשר נשאו בתשלום דמי ביטוח לאורך שנים, התנהלות כוחנית, משפילה, ופוגענית. בבקשה זו יפורט אודות התנהלות המשיבה בעניינן של **משפחת .....**, לאחר פטירת אבי המשפחה דוד .... ז"ל, **משפחת .....**, לאחר מותה בטרם עת של אם המשפחה עליזה .... ז"ל, **ומשפחת מ'**, לאחר פטירת אבי המשפחה י.מ.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

ז"ל, שאינה מעוניינת להיחשף, אך עורך דינם מספק תצהיר בבקשה הנוגע להתנהלות המשיבה בעניינה. המשפחות הכאובות פנו למשיבה בכדי שזו תפעל לפי התחייבותיה עקב התרחשות האירוע הביטוחי. ואולם, המשיבה הסתמכה על ההסדרים פסולים המסדירים את ההתקשרות וסירבה להעביר את התגמול שהמשפחות הכאובות זכאיות לו, וזקוקות לו. אלו הן דוגמאות בלבד שנועדו להמחיש את פסלות התנהלות המשיבה והסכנות הטמונות בהיעדר פיקוח ראוי. מדובר בהתנהלות שאין לה אח ורע.

12. בקשה זו מוגשת בשים לב למאפיינים והצרכים הייחודיים של ציבור חברי הקבוצה בקהילה החרדית. אין חולק ששירות הביטוח שמציעה המשיבה הוא חשוב וחיוני בקהילה החרדית. לא בכדי, ההצטרפות לתוכניות אף מוגדרת כחובה דתית על ידי הרבנים גדולי הדור, שדעתם היא דעת תורה, שמפורסמת באתר האינטרנט של המשיבה. במיוחד בנסיבות אלו, קיימת נטייה של חברי הקבוצה להתקשר בעסקה מבלי לעמוד באופן דקדקני על הפגיעה בזכויותיהם בעת ההתקשרות ובביצועה שכן הם סומכים על המלצתם ודעתם של הרבנים וגדולי הדור, ומורתעים לפעול כנגד המשיבה, המגובה בסמכות הלכתית. יכולתם לעשות כן ממילא מוגבלת מהטעם שהם מוטעים באשר למהות השירות, שהינו שירות ביטוח, ומפאת מורכבותו, ובפרט כשמדובר בפרטים שאין להם הבנה בעולם הצרכנות והמסחר בשל מאפייני הקהילה בה גדלו.

13. אסור שהמצב הקיים יישאר על כנו. התנהלות המשיבה טומנת בחובה השלכות קשות למאות אלפי אנשים מושפעים, להם נגרמו נזקים כבדים, ממוניים ובלתי ממוניים. חשיבות עליונה טמונה, בראש ובראשונה, בהסדרה מיידית של פיקוח על פעילות המשיבה כך שתציע את שירותיה ברישיון ולפי דין תוך שהיא נוהגת בכספים המצויים בידיה בהתאם לחובות הנאמנות המוטלות עליה כלפי צרכניה ומוטבי התוכניות, בהתקיים פיקוח הדוק של רשות שוק ההון. בהמשך לכך, קיימת חשיבות בבירור הנזקים הכלכליים האדירים שנגרמו לחברי התוכניות לאורך השנים, והשבתם המלאה לחברי הקבוצה הזכאים להם.

ג. העובדות הצריכות לעניין

1.ג. הצדדים

14. המשיבה פועלת בקהילות חרדיות ברחבי הארץ, ומספקת שירות למתן ביטוח למצטרפים לתוכניות. בתמורה לתשלומים עתיים, מובטח לעמית סכום כסף המשמש את ילדיו לצורכי שידוך ומחייה בכבוד במקרה של פטירתו, בכפוף לתנאי התכנית.

15. המבקשים 1 ו-2, ... ("..."; "..."; "וביחד – "הזוג ..."), הם זוג נשוי, תושבי ישראל, ולהם 4 ילדים. לפני כ-11 שנים הצטרפו לתוכנית "ערבים". במסגרת חברותו זו, נשאו בתשלומים עתיים באמצעות הוראת קבע בין התאריכים 11.8.2011 ליום 15.2.2022, משך כ-11 שנים. בעת הצטרפותו, הזוג ... לא קיבל הסבר על הוראות התקנון. דוד הפסיק את חברותם בתוכנית כאשר נודע לו מנציגי המשיבה כי התשלומים אינם מהווים תרומה לצורכי מס. למיטב זכרונו של ..., לאורך שנות חברותו, נשא בתשלומים חודשים, לרוב, בסך 72 ש"ח. בהערכה, הזוג נשאו בתשלום בסך 9,072 ש"ח.

16. יצוין שבחודש יוני 2022, נציגת ערבים יצרה עם דוד קשר והציעה לו לחדש את חברותו בתוכנית. ביום 3.7.2022 קיים ... שיחה עם נציגת המשיבה. בשיחה זו הסביר מדוע הפסיק את חברותו בעבר, וביקש להבין

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

האם מדובר בתשלום עבור ביטוח או עבור תרומה שניתן לקבל עליה החזר מרשויות המס. הנציגה השיבה "שיש אנשים שיש להם טובת הנאה... ברגע שיש טובת הנאה, אז, כאילו... זה לא תרומה" (נספח 1, עמ' 2, ש' 22-23), ובהמשך ציינה שי"ה נחשב לביטוח... (שם, עמ' 3, ש' 6-7).

17. ביום 18.7.2022 נערכה שיחה נוספת בין נציגת "ערבים" ל... באותו נושא. הנציגה הסבירה שמדובר בצדקה לפי הנחיית הרבנים, ו... ציין מצידו שאין לו מחלוקת בהיבט הדתי, והסביר שברצונו לדעת אם הרשויות מכירות בתשלום כתרומה לצורך קבלת החזר מס.

בנוסף, ... ציין שכחורה, הוא לא יכול להבטיח שהתגמול יגיע לילדיו ח"ו אם יתממש האירוע הבטוחי של פטירה (בשים לב לשיקול הדעת הבלעדי של ערבים אם לשלם בכלל ויתר התניות המקפחות שבתקנון), ולכן קשה לו להסתמך על התוכנית כ"כרית ביטחון" לילדיו.

- הקלטות ותמלולי שיחות דוד עם המשיבה מהימים 3.7.2022 ו-18.7.2022 מצ"ב כנספח 1.

18. המבקשים 3 ו-4, ... ("..."; "..."; "..."), הם זוג נשוי, תושבי ישראל, ולהם 4 ילדים. הזוג כהן הצטרף לתוכנית "ערבים בשלמות" ביום 22.6.2022 באמצעות שיחת טלפון, בה התבקש מרדכי לאשר באופן כללי שקרא את תקנון ערבים מבלי שקיבל הסבר על הוראותיו. עד למועד הגשת בקשה זו, נשא הזוג כהן בתשלומים לעמותה בסך 360 ש"ח.

19. ביום 13.7.2022 התקשר ... למשיבה בכדי לבטל את ההתקשרות. במסגרת השיחה, הסבירה הנציגה למרדכי, בין היתר, כי "ערבים זה סוג של ביטוח כזה... שהכסף לא הולך לחברת הביטוח אלא הולך לטובת יתומים וזה... וגם צדקה". מרדכי ביקש לוודא שהצטרפות לתוכנית ערבים "זה בעצם כמו ביטוח חיים", והנציגה השיבה: "כן, ה... ביטוח ח... הביטוח חיים הכסף ש... אתם... משלמים הולך לחברת הביטוח ופה הכסף הולך לצדקה - לעניים, ליתומים עניים. שאין להם כסף...". לבסוף החליט מרדכי לבטל את חברותו בתוכנית ושלח הודעת ביטול.

- הקלטות ותמלול שיחות מרדכי עם המשיבה מהימים 22.6.2022 ו-13.7.2022 מצ"ב במאוחד כנספח 2.

20. המבקשים 5 ו-6, ... ("..."; "..."; "..."), זוג נשוי ולהם 5 ילדים. הזוג ... הצטרפו לתוכנית "ערבים" באופן פיזי באמצעות טופס שפורסם במקומון, למיטב זכרוננו של יעקב, לפני כ-5 שנים. התקנון צורף לטופס הפיזי למיטב זכרוננו של יעקב, אולם הזוג לא קיבלו הסבר על הוראותיו. למיטב זכרוננו של יעקב, הגבייה החדשית הייתה ברובה בסך 72 ש"ח. בהערכה, הזוג שילם לעמותה 4,320 ש"ח. ביום 24.7.2022 ערך יעקב שיחה עם נציגת המשיבה, ובה ציין ששמע שישנם חברי בתוכניות שחוו קשיים בבואם לגבות את כספי הקרנות שגויסו בעבורם. נציגת ערבים הפנתה להוראות התקנון וציינה, בין היתר, שכספי הקרנות שיגויסו משולמים רק למוטבים "שבאמת מגיע להם" בהתאם לתקנון, וציינה כי המוטב צריך להיות "נמצא רוחני טוב". הנציגה ציינה שאף אם יוחלט שמוטב של חבר תוכנית שנפטר אינו זכאי לכספי קרן שנאספו, לפחות הכספים שנגבו מאותו חבר הינם צדקה.

- הקלטה ותמלול של שיחת .... עם המשיבה מיום 24.7.2022 מצ"ב כנספח 3.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

21. **משפחת ....** המבקשים 7-12 הם ילדיהם של ..... ז"ל. במהלך השנים, הקפידה משפחת .... על ביצוע תשלומים קבועים לעמותה עם היווסדה בשנת 2006. שושנה מספרת שבמהלך השנים דוד ז"ל לא הסכים בשום פנים ואופן לוותר על הוראת הקבע לעמותה מאחר שרצה להבטיח כיסוי כלכלי למשפחתו אם ח"ו יתרחש אירוע פטירה מצער.

- **מסמכי הצטרפות של משפחת .... לעמותה ומכתביה של ... למשיבה מצ"ב במאוחד כנספח 4.**

22. לימים, חלה החמרה במצבו הרפואי של דוד ז"ל. במקביל, ... פוטרה מעבודתה ודאגה ללוות את בעלה ולדאוג לצרכיו משך שנתיים וחצי עד פטירתו המצערת ביום 9.9.2017. הפטירה התרחשה כשבוע לאחר שהזוג ..... סיים עם התיאומים של חתונת בנם בן ה-20, ..., שהיה חייל, במסגרתם החליטו לסייע לו ולאשתו לעתיד בסכום בסך 200,000 ש"ח. כמו כן, ההורים התחייבו בפני בתם ... שהייתה נשואה באותה העת כ-5 שנים שישאו בתשלום המשכנתא לתקופה מוגבלת עד אשר היא ובן זוגה יתבססו.

23. לאחר פטירת בעלה שושנה הכאובה התקשרה לעמותה כדי לבדוק את זכויותיה כאלמנה טרייה, מבולבלת ושוברת-לב, בסמוך למועד חתונת בנה. .... התבקשה למלא שאלון על מצבה הכלכלי, במסגרתו ציינה שהיא משתמשת בביטוח החיים של בעלה ז"ל כדי לשאת בתשלומי ההלוואות.

24. לאחר מסירת השאלון זומנה שושנה לשיחה עם הרב ישראל פלנר, ולתדהמתה, הרב פלנר הסביר לה: "לא מגיע לך כלום". בקשתה נדחתה, בשורה שהסבה לה צער גדול. לאחר שעה, החליטה לשוב למשרדי המשיבה וביקשה לקבל מסמך שהוצג לה במסגרת השיחה הראשונה שכביכול הציג דף הוראת קבע החתומה על ידי בעלה. הרב פלנר סירב למסור את הדף, ואמר: "אולי את רוצה לתבוע אותי?" שושנה עמדה באומץ על בקשתה, ובתשובה לכך הרב פלנר הסביר לה כי אם ברצונה לקבל את הדף לעיונה עליה לפנות לעורך דין.

25. בעניינים אלו הגישה ... תביעה: תא"ק 17161-11-19 ..... נ' עמותת ערבים – קרנות לאלמנות ויתומים (ע"ר). התביעה הופנתה לבוררות, ואולם המשיבה לא השיבה למכתביה של שושנה מהימים 18.5.2021 ו-20.6.2021 וכן הבורר, הרב מרדכי גרוס, לא השיב לפניויותיה בעניין ונכון למועד כתיבת שורות אלו הבוררות לא התקיימה לאחר שהבורר התחמק מלקיים אותה. יודגש שילדיה של שושנה, בעלי הדין בתביעה דן וכן המוטבים של תוכנית "ערבים", אינם בעלי דין בתביעה שהגישה שושנה עצמה נגד המשיבה. יצוין שאחד הילדים, ..., היה קטין בעת התרחשות האירועים.

- **כתבי טענות ומסמכים רלוונטיים נוספים מתא"ק 17161-11-19 ובקשר אליו מצ"ב כנספח 5.**

26. **משפחת ....** משה, ... ז"ל, הם ההורים לבית משפחת ..., והתגוררו בירושלים. לימים, נולדו להם 4 ילדים. במשך השנים, משה למד כאברך ועליזה .... עבדה בחצי-משרה במנהל הקהילתי-גינות העיר. המשפחה הצטרפה לערבים למיטב הידיעה עוד בשנת 2006 ונשאה בתשלום דמי הגבייה שנים רבות.

- **מסמכים רלוונטיים לתקשורת של משפחת ..... והמשיבה מצ"ב במאוחד כנספח 6.**

27. ביום 19.2.2021, באופן פתאומי ומצער, נהרגה .... ז"ל בתאונת דרכים קשה. חייהם של משפחת .... השתנו באחת. סביבות יום 20.4.2021, בעודם אבלים וכואבים על מותה הפתאומי של אם הבית, הגיעו משה ובתו ..... , המבקשת 13, למשרדי המשיבה לבירור זכויותיהם כמוטבים. במסגרת מילוי השאלון,

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

פירטה המשפחה כי ..... ז"ל היה ביטוח חיים ממנורה. התנהלות המשיבה במסגרת הביקור הייתה פוגענית ומזלזלת, ומשך תקופה ארוכה, המשיבה לא העבירה את התגמול ולא סיפקה מענה במסגרת שיחות רבות שקיימו משפחת .... עם נציגיה.

28. ביום 5.10.2021 שוחחה ..... עם הגב' דריימן, נציגת המשיבה, שציינה שהיא מודעת לכך שאביה כבר שוחח עמה 'כמה פעמים', אבל ציינה כי 'הבירורים האלה לוקחים זמן' (נספח 7 להלן, עמ' 1 ש' 1-24). הנציגה ציינה שהעיכוב נובע מכך שמשפחת .... טרם העבירה פרטים באשר לסכום שהיא עתידה לקבל בגין ביטוח החיים, וכי הסכום שיתקבל יקוּזז מהסכום שעל המשיבה וכי מדובר בהתנהלות שגרתית:

"הגב' דריימן: ... בדרך כלל כשאנשים יש להם, אהה... ביטוחים אחרי תאונות ודברים כאלה, אז, אהה... אחרי ש... מביאים לנו אסמכתאות, וזה לא סיפור ראשון, לצערנו, היו כבר כמה וכמה מקרים כאלה, אנשים שמביאים את האישור הסופי כמה הם מקבלים מהביטוח, לפי זה אנחנו מ... מאשרים את הסכום שמגיע".

29. וכן, עמ' 5, ש' 6-11:

"גברת דריימן: את מבינה? אם ביטוח לכל ילד חמישים אלף שקל אז הילד יקבל רק מאה חמישים, הוא לא יקבל חמישים. עכשיו, אם הוא יגיד לעומת זאת "יש לי חובות של, אהה... מיליון", אז בסדר, יתחשבו בזה, אבל... נניח שאין ב... אין לו חובות, כן? ... אחד מהכללים זה שאם בן אדם יש לו סכום של מאתיים אלף שקל לכל ילד הוא לא אמור לקבל ערבים".

יצוין שמדיניות המשיבה מתעלמת גם מכך שהליכי בירור מעין אלו יכולים לארוך זמן רב, ואף שנים. כמו כן, גב' דריימן ציינה כי קיימת משפחה אחרת שבה האב ז"ל נהרג בתאונה שהחזיקו בביטוח, וכי המשיבה קיזזה מהסכום שהעבירה להם בהתאם לתוכנית "ערבים" את ההפרש (שם, עמ' 2, ש' 12-21).

- **הקלטות ותמלולים של שתי שיחות של משפחת ... והמשיבה משנת 2021 מצ"ב במאוחזר כנספח 7.**

30. כמו במקרה של משפחת ....., גם ..... הופנתה בעניין זה לרב ישראל פלנר. ביום 30.5.2021 נמסר למשיבה מכתב מטעם משפחת .... (ר' לעיל כנספח 6), ואולם עד למועד כתיבת שורות אלו, חרף העובדה שחלפה כשנה וחצי ממועד פטירתה של ..... ז"ל, מוטבי המשפחה טרם קיבלו את התגמולים שהם זכאים להם וזקוקים להם נואשות, בין היתר להשלמת השידוכים וקיום מחייה בכבוד.

31. **משפחת מ'.** לבקשה זו מצורף תצהירו של עוה"ד אלרואי צמח, ששימש כבא כוחם של משפחת המנוח י.מ. ז"ל שלא הייתה מעוניינת להיחשף. המנוח י.מ. ז"ל נפטר ביום 24.2.2015 והיה חבר בתוכנית "ערבים" במשך כ-10 שנים עובר למועד פטירתו, והותיר אחריו בת יתומה בגיל 18 שטרם נישאה. לפיכך, המשפחה הייתה זכאית לתמיכה כספית מכוח תכנית "ערבים" ובשים לב למצב הקשה שאליו נקלעו. המשפחה הגישה בקשה לקבלת תמיכה כספית, אולם חרף פניות חוזרות ונשנות משך למעלה מחצי שנה ממועד הגשתה לא התקבל מענה רשמי. כפי שנמסר לעו"ד צמח מלקוחותיו, במסגרת המגעים עם המשיבה, ננקטה כלפי משפחת מ' התנהגות מזלזלת ומשפילה: בין היתר, הרב פלנר דרש כי בני המשפחה יקבלו תשובה בבית הכנסת בו הוא לומד, קבע מספר פגישות עם המשפחה להן לא טרח להופיע, ניתק שיחת טלפון באופן חד-צדדי פתאומי. לבסוף, המשיבה הודיעה בעל-פה לבן המשפחה, באמצעות נציג המשיבה, הרב פלנר, כי המשפחה "משתייכת למגזר לא ראוי" ולא תקבל תמיכה מאחר שהבת מבצעת שירות לאומי. המדובר

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

בשירות לאומי שהבת בחרה לבצע בבית החולים שערי צדק כהוקרה והערכה על הטיפול הרפואי לו זכה אביה המנוח בעת חוליו. בעטיו של הסירוב, שכרה המשפחה את שירותיו של עו"ד צמח.

32. במסגרת הייצוג, עו"ד צמח התקשר ושוחר עם גורמים במשיבה, וכן הגיש תלונה לרשם העמותות בגין הטיפול הלקוי בפניית המשפחה והתנהלות המשיבה. הגם שממצאי הבדיקה העלו פגמים רבים בהתנהלות המשיבה וכן נמתחה עליה ביקורת נוקבת (ר' להלן נספח 18), עריכתה לא הובילה להעברת התגמול למשפחת המנוח. בנוסף, עו"ד צמח פנה למפקח על שוק ההון, הביטוח והחסכון, וציין שהמשיבה מפעילה שירות ביטוח. עו"ד צמח קיבל מענה בעל-פה כי המשיבה אכן לא רשומה כגורם שמספק ביטוח, אך אם יתגלה כי היא מספקת ביטוח אזי ברי שעליה לעמוד בהוראות הדין בעניין. עו"ד צמח מציין שמשפחת מ' לא הייתה מעוניינת להיחשף בשמה כי הובהר לפרטים בה בדרך לא דרך כי אל להם להתקדם במסגרת הליך משפטי. לאור פרסום המקרה באמצעי התקשורת, פנו לעו"ד צמח משפחות רבות נוספות עם סיפורים דומים.

- מסמכים ולוונטיים בקשר לייצוגו של עו"ד אלרואי צמח את משפחת מ' מצ"ב במאוחד כנספח 8.

ג.2. תוכניות "ערבים" ו-"ערבים בשלמות"

33. המשיבה נרשמה ברשם העמותות ביום 12.11.2006, ומטרותיה העיקריות הן: "הקמת קרנות לאלמנות ויתומים בדרך כבוד. טיפול ביתומים ובאלמנות באופן חודשי ולהוצאות חד פעמיות."

- תעודת הרישום של המשיבה מצ"ב כנספח 9.

34. לפי אתר המשיבה: "פרויקט 'ערבים' נוסד על ידי 'קופת העיר' בשיתוף כלל קופות הצדקה המקומיות בא"י, ומונה עשרות אלפי משפחות חברות הערבות זו לזו, כשבכל מקרה של פטירה ל"ע [לא עלינו – הח"מ], משלם כל בית אב סך של פחות מ-6 ש"ח חד פעמים בלבד ליתום. וכך מוקמת בצינעא ובדרך כבוד קרן צדקה בסך 200,000 ש"ח לכל יתום שאינו נשוי, על פי החלטת רבני 'ערבים', וכפי המפורט בתקנון 'ערבים'."

35. הרציונל הניצב ביסוד הקמת קרן לאדם שהתייתם מהורה מקורו בנוהגים חברתיים המתקיימים בקהילות החרדיות. על פי הכללים הנהוגים בקרב הקהילה החרדית, ההורים אמונים על מציאת "שידוך" לנישואין עבור ילדיהם, במסגרתו הם גם מספקים הון ראשוני לזוג הצעיר. לכן, במקרים שבהם אדם חלילה מתייתם מהורה, הקמתה של קרן הצדקה מאפשרת לו מציאת שידוך ומספקת לו יכולת כלכלית להתקיים בכבוד.

36. נכון למועד פרסום דו"ח כספי לשנת 2020, תוכנית "ערבים" מונה כ-40,000 משקי אב והיא גדלה בכל עת.

37. באתר האינטרנט שלה, המשיבה מתהדרת ב"מעלות ייחודיות" באשר לניהולה הפנימי, "בעיקר בנוגע לאמינות שבניהול כספי הקרן, והעובדה שאין 'סחבת' ופיגור בהקמת הקרנות, אלא ניתן מענה מיידי ושקוף לכל מקרה אסון רח"ל [רחמנא ליצלן - הח"מ]". באשר לכספים עצמם, מצוין שם: "הכספים עוברים מידית לחשבון מיוחד עבור המשפחה, שבו המשפחה יכולה לעקוב אחר החשבון, ובמקביל הכספים מושקעים בבנק באופנים סולידיים לפי הוראות רבני 'ערבים' ובהתאם להנחיות גדולי הדור."

38. הכספים המגויסים עבור הקמת קרן מצויים בחשבון מיוחד שהוקם עבור המשפחה, אולם הכספים אינם עוברים למשפחה עצמה, אלא נשארים בהחזקת המשיבה ובניהולה, ושחרורם מותנה באישור רבני המשיבה.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

- דפים רלוונטיים מאתר האינטרנט של המשיבה מצ"ב במאחד כנספח 10.

ג.3. תנאי ההצטרפות לתוכניות "ערבים" המפורטים באתר האינטרנט של המשיבה

39. לפי אתר האינטרנט של המשיבה, אנשים המעוניינים להירשם כחברים ב"ערבים" מחויבים לעמוד בתנאים הבאים, לפי הצהרתם: [א] תושבי ארץ ישראל; [ב] אברכים שתורתם אומנותם, או העוסקים במלאכה שקובעים עתים לתורה, ובני משפחותיהם (לרבות אלמנות וגרושות); [ג] הבריאים בגופם ובנפשם. ההצטרפות כפופה להחלטת ועדי הרבנים. במסגרת ההצטרפות יש למלא טופס פרטים ושאלון בריאות ולמסור הוראת קבע חתומה ע"י בעל החשבון או פרטי כרטיס אשראי.

40. ניתן להצטרף לתוכניות גם על ידי מילוי טופס פיזי וגם באמצעות הטלפון (ר' נספח 10). במסגרת ההצטרפות הטלפונית והפיזית, נציג "בית האב" מתבקש לאשר כי קרא את הוראות התקנון, אולם הוראותיו לא מוסברות לו. כפי שניתן לראות בעניינם של המבקשים, בת הזוג שלא לקחה חלק בשיחות אף לא נדרשת לאשר שקראה את הוראות התקנון, וממילא, שני בני הזוג לא מקבלים הסבר ראוי על הוראות התקנון.

41. ניתן להצטרף לתוכניות גם באמצעות טופס דיגיטלי במסגרתו על האב והאם להצהיר כי קראו את הוראות התקנון וכי הם מסכימים לכל סעיפיו וכי הם מתאימים להצטרף לתוכנית. גם במקרה זה, הזוג לא מקבל הסבר אודות הוראות התקנון. יצוין שקיימת אפשרות להצטרף לשם צדקה בלבד ללא קבלת זכויות, כפי שניתן לראות בטופס ההצטרפות הפיזי (נספח 11 לבקשה זו). המצטרפים לתוכניות ככלל מעוניינים בהצטרפות לשם קבלת זכויות ולקבלת הגנה למוטבים הרלוונטיים בהתממשות התרחיש של פטירת הורה.

42. ההצטרפות לתוכניות מהווה חובה דתית גורפת על פי דעת הרבנים גדולי הדור שדעתם היא דעת תורה, כמפורט באתר האינטרנט של המשיבה. דעת התורה מוצגת באתר תחת הכותרת "כל גדולי הדור פסקו באופן נחרץ: "חובה על כל אדם להצטרף לערבים"" (ר' נספח 10 לבקשה זו), ראו:

" כבר ידוע על גודל הזכות שנתגלגלה ע"י אנשי מעשה "קופת העיר" אשר ידיהם רב להם בעשיית צדקה וחסד בכלל ובהקמת קרנות לאלמנות ויתומים בפרט, שהוציאו לאור – ביחד עם קופות הצדקה בכל רחבי ארץ ישראל – תכנית "ערבים" לעזרה לאלמנות ויתומים, כאשר כל המצטרפים נותנים סכום קטן, ע"י זה משמחים אלמנות ויתומים באופן מסודר ובדרך כבוד, כדי שיוכלו לחיות ולהינשא בכבוד.

ודבר גדול ונשגב עשו בזה, וככל שרבים המצטרפים לתוכנית זו, תהיה ההוצאה קטנה יותר לכל יחיד ויחיד, וכבר כתבו חז"ל: בזמן שרבים נמנים לדבר מצווה, אין לפרוש מן הציבור. על כן באנו בזאת להביע דעתנו כי בודאי יש לכל אור"א [אחד ואחד – הח"מ] להצטרף לתכנית זו, ודבר זה הוא מחובת אדם לעצמו ולמשפחתו.

ובנוסף לזה, באנו כעת לעשות תקנה גדולה ותועלת לכלל ישראל שכל חתן העומד להינשא יחתום על תוכנית הצטרפות לתוכניות הנ"ל כדי להיות שותף למצווה גדולה זו, וכבוד ראשי הישיבות העומדים על הפקודים יזרזו את החתנים למצווה רבה זו. (וגם מי שאין לו חשבון בנק יחתום על הצטרפות ולאחר החתונה יוסיף את מס' חשבון הבנק) וכל העושים והמעשים יתברכו ברוב נחת מכל יוצ"ח ובאריכות ימים ושנים בבריאות גופא ונהורא מעליא, וזכות החתימה מראש להיות נמנה לדבר מצווה, תעמוד לחתנים להתברך בהקמת בית נאמן בישראל ודורות ישרים מבורכים"

ג.4. תקנון תוכניות "ערבים"

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

43. תקנון התוכניות (להלן: "התקנון") מונה דף אחד, ולהלן נסקור את הוראותיו המרכזיות.

- תקנון התוכניות מצ"ב כנספח 11.

44. מטרת "ערבים"/"ערבים בשלמות" ואופן הרישום מוגדרת, בין היתר, בסעיפים א' ו-ב':

"ערבים" הינה תוכנית המותאמת לאורח חייו וצרכיו של המגזר החרדי בארץ ישראל, אשר שידוכי הילדים בו תלויים בהתחייבות ההורים... מטרת "ערבים" לסייע למשפחות בהם שחל"ח [שבק חיים לכל חי – הח"מ] אחד מההורים, והותיר בעת פטירתו ילדים לא נשואים שות"מ מתחת לגיל 35 (אשר שידוכיהם תלויים בהתחייבות ההורים), ועי"ז לחסוך את עלוני הקרנות, את הסבל הנגרם מהם למשפחות ואת המאמץ הכביר שדורשים הקרנות מכל העוסקים בכך".

45. סעיף ה' לתקנון מציין כי ערבים מונה כרגע "למעלה מ-40,000 משפחות נרשמים (כל בית אב נחשב לנרשם אחד) והוא גדל כל הזמן..."; בנוסף מצוין שם שתוכנית ערבים בשלמות יוצאת לדרך בימים אלו, ולא תופעל לפני שיהיו בה לפחות 10,000 נרשמים, ועד אז לא יינתנו בה זכויות. מצוין שם כי הנרשמים יקבלו הודעה בעת שתושלם הקבוצה ותופעל התוכנית. יוער בעניין זה שהזוג כהן צורף לתוכנית "ערבים בשלמות" ונשא בתשלום דמי הגבייה. לפיכך, דומה שכבר הצטרפו לתוכנית לכל הפחות 10,000 נרשמים.

46. בסעיף ו' לתקנון מצוין שגדולי הדור שליט"א קבעו שניתן לצרף לתוכנית אנשים בריאים בלבד, וכי לא ניתן לצרף אנשים במצב של חוסר תפקוד, "כאשר ההכרעה בעניין זה, נתונה אך ורק בידי רבני "ערבים", בכפוף להתייעצותם עם רופאים". מצוין שם שהצהרת בריאות בלתי מדויקת בעת ההצטרפות תביא לאיבוד הזכויות ולביטול החברות באופן רטרואקטיבי ללא זכות לקבלת הכסף בחזרה, בדומה לפרקטיקה של חברות הביטוח ולהוראות חוק חוזה ביטוח.

47. סעיף ח' לתקנון קובע סמכות הכרעה גורפת לרבני המשיבה בחילוקי דעות עם חברי התוכניות:

"בכל חילוקי דעות בין הנרשמים לבין האחראים על "ערבים" הן על הזכויות והן על עצם הרישום ותוקפו, הן בתכנית "ערבים" והן בתכנית "ערבים בשלמות", ישמשו רבני "ערבים" (שאינם חברי העמותה) כבוררים מוסמכים, והכרעתם תתקבל כסופית. חתימה על טופס זה מהווה גם חתימה על הסכם בורות משפטי."

48. כמו כן, סעיף ט' קובע:

"לרבני ערבים הזכות לשנות את תקנון ערבים ו/או ערבים בשלמות מעת לעת, ובלבד שעקרונותיו הבסיסיים יישמרו."

49. סעיף י' לתקנון מפרט את עקרונות התוכניות:

"במקרה אסון של פטירה... של אחד מההורים של המשפחה החברה ב"ערבים" תוקם קרן ליתומים על בסיס חישוב של 200,000 ש"ח עבור כל אחד מילדי המשפחה עד גיל 35, שעונים על כל התנאים הבאים: 1. אינם נשואים. 2. כשירים להינשא. 3. שומרי תו"מ [תורה ומצוות – הח"מ] ובמסגרת תורניות (לפי תקנון "ערבים"). 4. שידוכיהם אמורים להתנהל ע"י ההורים ותלויים בהתחייבותם. סכום זה אמור לממן את צרכי היתומים ומיועד לעזרה במילוי ההתחייבות הכספית של האלמנה בעת שידוך היתום. לכן במקרה שהיתומים או חלקם אינם עונים על התנאים הנ"ל, לא תוקם עבורם קרן, אך לאחר הקמת הקרן ניתן לקחת ממנה גם לחיי היומיום."

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

50. סעיף יא' לתקנון מפרט את הזכויות של החברים בתוכנית "ערבים בשלמות", עבורם תוקם "קרן נוספת ליתומים על בסיס חישוב של עד 200,000 ₪ עבור כל אחד מילדי המשפחה עד גיל 35 שעונים על כל התנאים הבאים..." תנאים אלו זהים לתנאים המוצגים בסעיף 2(י) עבור תכנית "ערבים."

51. סעיף יב' לתקנון קובע:

"...במקרה בו קיים עבור כל יתום (גם אם הסכום קיים ברשות האלמן/ה ולא ברשות היתומים) סכום השווה ערך האמור להתקבל מתוכנית "ערבים" או "ערבים בשלמות" (למשל: ביטוח חיים שהיתום או האלמן/ה מוטבים בו, תכנית חסכון, השקעה בנדל"ן, בעסק, או דירה נוספת מלבד דירת המגורים וכדו'), לא תוקם קרן עבור יתומים אלו. במידה וקיים סכום חלקי עבור כל יתום, תוקם ב"ערבים" קרן חלקית ע"מ להשלים לסכום הראוי לכל יתום... והכל בהתאם להחלטת רבני "ערבים", שהם המוסמכים היחידים להחליט בעניין."

52. סעיף יג' לתקנון קובע שבמקרה של ח"ו אסון פטירה של אחד מההורים ממשפחה החברה ב"ערבים", יגבה מכל החברים סכום כסף בהתאם לנדרש לפי חישוב של 200,000 ש"ח לכל יתום. בהמשך לכך, סעיף יד' לתקנון קובע שבמקרה של ח"ו אסון פטירה של אחד מההורים ממשפחה החברה ב"ערבים בשלמות" יגבה מכל החברים סכום כסף נוסף כדי שתעמוד ליתומים קרן נוספת ובסך הכל 400,000 ש"ח לכל יתום.

53. סעיף טו' לתקנון קובע שסכום הגבייה המקסימלי ב"ערבים" לא יעלה על 72 ש"ח לחודש, ואם סכום הגבייה לא יספיק להקמת קרן בסך 200,000 ש"ח תועבר יתרת הסכום לגבייה בחודש הבא. בהמשך לכך, סעיף טז' לתקנון קובע שהסכום לגבייה מ"ערבים בשלמות" לא יעלה על 144 ש"ח (המורכב מרכיב בסך 72 ₪ מתוכנית "ערבים" ו-72 ₪ מתוכנית "ערבים בשלמות"), וכאמור, אם סכום הגבייה לא יספיק להקמת קרן בסך 400,000 ש"ח תועבר יתרת הסכום לגבייה בחודש הבא.

54. סעיף יז' לתקנון קובע שבכל מקרה הסכום המקסימלי עבור משפחה אחת בתוכנית "ערבים" הוא 2 מיליון ש"ח, ומ"ערבים בשלמות" בסך 4 מיליון ש"ח, גם אם ישנם מעל עשרה ילדים יתומים שאינם נשואים.

55. סעיף יח' לתקנון קובע סמכות לוועדת רבני "ערבים" לשלול זכאות ממוטבים בנסיבות מסוימות:

"במקרה ונפטר אחד היתומים ר"ל טרם שנשא, או שיתברר ששידוכו לא התנהל ע"י ההורים, ואין צורך בהתחייבות כספית של ההורים בעת שידוכיו – ישמשו הכספים כקרן חדשה עבור משפחה אחרת שזכאית להקמת קרן, בכפוף להחלטת ועדי "רבנים"."

56. סעיף יט' לתקנון קובע תוצאות אי-תשלום:

"במקרה של אי כיבוד הו"ק או אשראי מכל סיבה שהיא, יש ליצור קשר באופן מיידי עם משרדי "ערבים" כדי להשלים את ההתחייבות. במקרה ולא יצרו קשר, "ערבים" ישלח התראה, ובאם התשלום לא יסודר – תבוטל החברות והזכויות בתכנית "ערבים" ו/או "ערבים בשלמות", ובמקרה אסון רח"ל, המשפחה לא תהא זכאית לתקבול... במקרה של ביטול חברות – אפשר לחזור ולהצטרף לתכנית כמצטרף חדש רק לאחר חצי שנה"

57. סעיף כ' לתקנון קובע, בין היתר, ש"החלוקה הפנימית בקרן בין היתומים תהיה כפי רצון ההורה ובכפוף להסכמת רבני "ערבים". סעיף כא' לתקנון קובע: "יכלל קרן יהיה אחראי גם רב הקשור למשפחה, ואשר נבחר על ידם לשמש כנציג המשפחה בקרן, וכנהוג בקרנות שע"י "קופת העיר". סעיף כג' קובע שהנוסח לפיו יוכרעו זכויות המשתתף בתוכנית, ויתומיו, יהא נוסח התקנון שהיה בתוקף במועד הצטרפותו לתוכנית.

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

ד. המשיבה מספקת שירות ביטוח

58. לא תעזור למשיבה האצטלה החברתית שתחתיה היא מתכסה, ואין במילים כגון "תרומה", "צדקה", "מצווה" כדי לטשטש את העובדה שמדובר במוצר ביטוחי לכל דבר ועניין כנגזר מהוראות הדין והפסיקה. לא תועיל למשיבה בחירתה הבלתי מקרית להתאגד כעמותה, שעה שמדובר בגוף המספק שירות ביטוח באופן מובהק.

59. המסגרת הנורמטיבית המסדירה חוזי ביטוח קבועה בחוק חוזה הביטוח, תשמ"א-1981 ("חוק חוזה ביטוח"). סעיף 1 לחוק מגדיר את מהותו של חוזה הביטוח:

"חוזה ביטוח הוא חוזה בין מבטח לבין מבטוח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב"

מדובר בהגדרה כללית שאינה מהווה רשימה סגורה. בסעיף זה, מסתפק המחוקק בתיאור מהותו של חוזה הביטוח באמצעות הגדרת מרכיביה העיקריים של עסקת ביטוח והצדדים לה מבלי להגדיר מהו חוזה ביטוח. תיאור כללי של עסקת הביטוח חלף הגדרה למושג ביטוח מקובלת בשינויים גם בשיטות משפט נוספות (ירון אליאס, **דיני ביטוח** 19 (2016); לעניין זה, ראו נספח 12, ס' 1 לעמדת רשות שוק ההון **בעניין אליעזר לנהג**).

60. מדובר בבחירה מכוונת לאור חשיבותה של הגדרת העיסוק בביטוח ככזו הנובעת מהכפפת עיסוק זה לרישיון הממונה (ר': פס' 38-39 לפסק דינה של השופטת מ' א' גונן בת"צ 2460-06-17 **מירב אלקיים מברוכה נ' א.י. אליעזר לנהג בע"מ** (9.1.2022) ("עניין אליעזר לנהג"); הצעת חוק חוזה הביטוח, ה"ח 1209, תשל"ו 20). זאת, בהסתמך על דברי ההסבר להצעת חוק הפיקוח על עסקי ביטוח 1947, התשמ"א-1981:

"הגדרת 'עיסוק בביטוח' המוצעת היא התקשרות דרך עסק בחוזי ביטוח ואין מוצע להגדיר מהו ביטוח ומהו חוזה ביטוח. עניין זה יקבע על פי הדין המהותי הכללי או בחוק הביטוח לכשיחוקק, אך אינו נושא לחקיקה במסגרת חוק הפיקוח על עסקי ביטוח".

61. השאלה האם חוזה מסוים מהווה חוזה ביטוח נידונה בהרחבה **בעניין אליעזר לנהג**. בנסיבות שם, המשיבה מכרה לציבור כיסוי של ייצוג משפטי בדיני תעבורה ובתאונות דרכים תמורת תשלום חודשי. במסגרת ההליך התבקשה רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון לבהיר עמדתה באשר לשאלה **"האם השירות המוצע על ידי המשיבה הינו כתב שירות או שמא מדובר בשירותי ביטוחי"** ("עמדת הרשות"; בסעיף 6).

- **עמדת רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון שהוגשה במסגרת ת"צ 2460-06-17 מצ"ב כנספח 12.**

62. במסגרת עמדתה, התייחסה הרשות לתכונות מוצר הביטוח. ראו בין היתר סעיף 8:

"יסודו של מוצר הביטוח הוא העברת הסיכון מאדם, שונא סיכון, אל חברת הביטוח. מהותו... הוא מכשיר להקצאת סיכון ממבטוח למבטח. בכך למעשה, מתנער האדם המבטוח מהסיכון המסוים שרוכץ עליו אשר אותו הוא בחר להעביר למבטח. המבטח, מסכים לקחת על עצמו את הסיכונים שפרטים רבים העבירו אליו, תמורת תשלום דמי ביטוח וזאת מתוך הנחה שלא כל הסיכונים יתממשו בו זמנים ואף חלקם לא יתממשו כלל. דמי הביטוח אותם משלם המבטוח בגין העברת הסיכון אל המבטח משקפים, בין היתר, את הסיכון הספציפי שלו (הנזק הפוטנציאלי וכן הסיכוי להתממשות). המבטח, שנושא בסיכונים של כל אחד ממבטוחיו, מפזר למעשה את הנזק על פני קבוצת המבטוחים כולה."

63. בהמשך לכך, נקבע שם:

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

"לצורך בחינה האם חוזה מסוים הוא חוזה ביטוח, אף שאינו מוגדר בהכרח כ"חוזה ביטוח", נדרש לבחון האם משקלם המצטבר של סממנים ביטוחיים מצדיק את סיווגו של החוזה כחוזה ביטוח. אף אם החוזה נושא כותרת אחרת, או שהצדדים אינם מכנים אותו כחוזה ביטוח, הוא עשוי להיכלל כחוזה ביטוח, אם... מקיים את המבחנים המהותיים המאפיינים חוזה ביטוח."

64. עמדת הרשות היא נייר עמדה סגור ובו מפורטים שורת מאפיינים שאינם משקפים רשימה סגורה לפיהם ניתן לבחון האם שירות עולה כדי ביטוח. הרשות הדגישה כי בחינת שאלת היותו של חוזה מסוים חוזה ביטוח עשויה לכלול מבחנים שונים, כל חוזה לפי מאפייניו, ובכלל זאת: [א] המוצר נמכר בשוק כמוצר ביטוחי; [ב] השירות מבוסס על הערכה ופיזור של סיכונים; [ג] קיומו של מקרה ביטוח; [ד] ביטוח של "סיכון משמעותי וטהור"; [ה] לקוחות השירות משלמים פרמיה; [ו] השירות כולל תגמולי ביטוח; [ז] תכליות הפיקוח מחייבות סיווג השירות כחוזה ביטוח. בהתבסס על בחינה של מאפיינים אלו הכריעה הרשות כי החוזה והשירות של אליעזר לנהג נושא מאפיינים רבים של חוזה ביטוח, וכי הצטברותם היא אינדיקציה לכך שמדובר בחוזה ביטוח לכל דבר ועניין. משכך, מדובר בשיווק ביטוח ללא רישיון מבטח.

65. בהחלטת אישור מקיפה קיבל בית המשפט הנכבד את עמדת הרשות, אישר את הבקשה, בקובעו שהחוזה נושא הבקשה הוא חוזה ביטוח ולא כתב שירות כפי שנטען, וכי פעולת שיווק ללא רישיון מבטח מנוגדת לדין. ר' סקירת עמדת הרשות בפסק הדין, הבוחנת את מאפייניו הביטוחיים של החוזה, בפס' 56:

"...עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון תומכת בטענת המבקשים כי החוזה שבין המשיבה לבין לקוחותיה הוא חוזה ביטוח, אשר שיווקו עולה כדי שיווק ביטוח ללא רישיון מבטח, המנוגד לדין. לעמדה זו יש לתת משקל מיוחד על פי הלכת זליגמן. עמדת הרשות מפרטת כי הביטוח במהותו הוא מכשיר להקצאת הסיכון ממבוטחים רבים שונאי סיכון, למבטח שמסכים לקחת את הסיכונים על עצמו, תמורת תשלום דמי ביטוח, וזאת מתוך הנחה שלא כולם יתממשו בו זמנית, וחלקם לא יתממשו כלל. דמי הביטוח שמשלם המבוטח בגין העברת הסיכון למבטח משקפים, בין היתר, את הסיכון הספציפי שלו (הנזק הפוטנציאלי והסיכוי להתממשותו), והמבטח מפזר את הנזק על-פני קבוצת כל המבוטחים שהוא נושא בסיכונים שלהם. כדי לאזן את אי השוויון המובנה בין המבוטח לבין המבטח, להגן על עניינם של המבוטחים ולשמור על יציבות המבטחים ויכולתם לעמוד בהתחייבויותיהם כלפי ציבור המבוטחים, הכפוף המחוקק את העיסוק בביטוח לפיקוח ולקבלת רשיון מתאים מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון. כמקובל בעולם, גם בישראל המונח "ביטוח" כשלעצמו אינו מוגדר בחוק, אלא מהותו של הביטוח מוגדרת באמצעות תיאור מרכיביה העיקריים של עסקת הביטוח והצדדים לה. לכן, כדי לבחון האם חוזה מסוים הוא חוזה ביטוח, יש לבחון את משקלם המצטבר של סממנים ביטוחיים לפי המבחנים המהותיים המאפיינים חוזה ביטוח המצדיקים את סיווגו ככזה, ללא תלות בכותרת המסמך או בכינויו על-ידי הצדדים. עמדת הרשות היא כי החוזה למתן השירות מטעם המשיבה מתאפיין כחוזה ביטוח בשל הצטברות סממנים מהותיים בהתאם למאפייניו, לרבות:

המוצר נמכר בשוק כמוצר ביטוחי – בניגוד לשירות המשפטי עצמו שאינו עיסוק בביטוח, הבטחת מתן השירות המשפטי על-ידי צד ג' בקרות מקרה ביטוח בתמורה לתשלום, היא עסקת ביטוח...

שירות המשיבה מבוסס על הערכה ופיזור של סיכונים – המשיבה גובה תשלום מקבוצה גדולה של אנשים בעלי מאפייני התנהגות שונים עבור הסבירות שיזדקקו לשירותים משפטיים. הסבירות שמרביתם יזדקקו לייצוג משפטי באותה נקודת זמן היא נמוכה, ולפיכך היא מממנת את השירותים המשפטיים שיזדקקו להם בעת הצורך מתוך דמי הביטוח שמשלמים

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

כלל לקוחותיה, והמימון הצולב מאפשר את פיזור הסיכון. יתרה מכך, המשיבה אינה מספקת שירותי ייצוג משפטי בעצמה, אלא השירות שהיא מספקת הוא נטילת הסיכון מכל אחד מלקוחותיה לכך שיזדקק לסיוע משפטי, תוך הערכת השווי הכולל של השירותים שעשויה לצרוך קבוצת הלקוחות כולה, ופיזור הסיכון בין ציבור לקוחותיה.

קיומו של מקרה ביטוח – השירות הניתן על-ידי המשיבה הוא כיסוי עלויות של ייצוג משפטי ברשימה סגורה של מקרים מוגדרים מראש, הידועים למבוטח ולמבטח... התממשות המקרים המוגדרים מראש כמוסכם היא נמוכה ואינה וודאית, כמו גם גובה הנזק וההפסד למבוטח הכרוכים בה...

ביטוח סיכון משמעותי ו"טהור" – אין בהתממשות הסיכון שהמשיבה מבטחת להביא לרווח כלשהו למבוטח, אלא הוא נועד למנוע נזק עתידי משמעותי העלול להסתכם בסכומים נכבדים...

תשלום פרמיה ע"י הלקוחות – הפרמיה משקפת מחיר שבו משתלם לצד המבוטח להעביר את הסיכון למבטח, מתאימה ליכולתו, וגם מגלמת את הסיכויים להתממשות הסיכון של המבטח. התשלום של 30-40 ₪ לחודש שגובה המשיבה הוא נמוך מאד ביחס לשווי עלות הייצוג המשפטי במקרה התממשות הסיכון, תואם את יכולות הנהגים הישראלים, ודומה לעלות ההרחבה הביטוחית עבור עלויות ייצוג משפטי הנמכרת על-ידי חברות ביטוח.

השירות כולל תגמולי ביטוח – בדומה למטרה הביטוחית לפצות או לשפות את המבוטח בשל הנזק שנגרם לו ולהביאו למצב שבו היה אלמלא ההפסד, התחייבות המשיבה לשאת בעלויות השירותים המשפטיים בדומה למנגנון השיפוי של תגמולי ביטוח.

תכליות הפיקוח מחייבות סיווג השירות כחוזה ביטוח – האינטרס הציבורי לסווג עסקה כביטוח נובע מתכלית הפיקוח של הממונה לשם הבטחת יציבות הספק, ניהולו התקין ושמירת האינטרסים של מקבלי השירות. בחינת מוצרים המוגשים לפיקוח הרשות כוללת התייחסות לתנאי המוצר, לאופן הצגת הכיסוי ללקוחות והחריגים לכיסוי, לעמידת המוצר בהוראות הדין, לעלותו, לתמחורו ולאופן שיווקו, וחברת הביטוח נדרשת להעמיד הון עצמי כדי להבטיח את קיום מחויבויותיה ללקוחותיה לטווח הארוך. השירות שמציעה המשיבה מוצע לציבור רחב בעל ידע מועט לגבי הערכת העלות האקטוארית הכרוכה בהתחייבות ארוכת טווח מסוג זה וביחס למחיר הראוי לעסקה, ולפיכך דרוש פיקוח על תנאי השירות ועלותו, וכן להבטחת יכולתה של המשיבה לקיים את ההתחייבות ארוכת הטווח שקיבלה על עצמה. משכך, וכאמור לעיל, עמדת הרשות היא כי החוזה נשוא התביעה הוא חוזה ביטוח, אשר שיווקו בנסיבות הנטענות עולה כדי שיווק ביטוח ללא רשיון מבטח, המנוגד לדין

66. ר' גם פס' 59-60 לפסק הדין:

"חלוקת התפקידים בין השחקנים המעורבים בחוזה נשוא התובענה מקצה את אספקת השירות לאחריות הספקים עורכי הדין, ומותרת למשיבה רק את תפקיד המתווכת בינם לבין הלקוחות הסופיים. התיווך מתבצע בפועל כך שהמשיבה גובה מהלקוחות תשלומים חודשיים קטנים לאורך זמן ארוך, תמורת העברת הסיכון אליה לעת שיזדקקו לשירותים המשפטיים היקרים הנכללים בחוזה, אשר ההסתברות להתממשותו נמוכה. אין למשיבה תפקיד נוסף ביחסים שבינה לבין לקוחותיה, למעט תפקיד נושאת הסיכון בהתאם לתנאי החוזה. משכך, המסקנה המסתברת היא כי המשיבה פועלת כמבטחת והחוזה הוא עסקת ביטוח... בנוסף, מקובלת עלי בעניין זה עמדת הרשות, שלפיה המשיבה משווקת ביטוח ללא רשיון ובניגוד לדין. בהקשר זה, עמדת הרשות עוסקת בסיווג החוזה נשוא התובענה כשאלה מקדמית לשאלת הדין החל עליו, ומכאן שהיא נוגעת הן לפרשנות ההסדר נורמטיבי שעל

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

ביצועו היא אמונה, הן לפרשנות הנחיותיה שלה... בענייננו, זהות המומחים מטעם הצדדים, שכל אחד מהם מילא בעצמו את תפקיד הממונה בעבר, משפיעה גם היא על המשקל היחסי שיש לתת לעמדת הרשות. אף כי אין לעמדת הרשות מעמד בכורה, עמדתה כפי שהוגשה משקפת ניתוח ענייני, מעמיק ומקצועי, והמסקנה שהציגה היא חד משמעית, סבירה ומתיישבת עם לשון ההנחיות וגם עם החוק והספרות המקצועית. לפיכך אני מוצאת לנכון לאמץ את עמדת הרשות במקרה זה, מהנימוקים שפורטו בה."

67. **מכלול שיקולים אלו מתקיימים בענייננו.** אין חולק שהתוכניות משמשות כמכשיר להקצאת סיכון ממבוטחים רבים שונאי סיכון, למבטח שמסכים לקחת את הסיכונים על עצמו תמורת תשלום דמי ביטוח, וזאת מתוך הנחה שלא כולם יתממשו בו זמנית וחלקם לא יתממשו כלל. **הסיכון** שמפניו מבוטחים מעוניינים להגן על משפחתם הוא התממשות אירוע בלתי צפוי של פטירת הורה, הוא האירוע הביטוחי של התוכניות, הטומן בחובו פגיעה ביכולת הילדים למצוא שידוך לנישואין ולהתקיים בכבוד.

68. הקמת הקרן ליתום היא למעשה "תגמול" כמובנו בסעיף 1 לחוק חוזה ביטוח. אמנם, התגמול לא מועבר להחזקת המוטב, אלא נשאר בשליטת המשיבה המתייחסת אליו כנכס שלה אשר משיכת כספים ממנו כפופה לשיקול דעתה הבלעדי ורבניה. אולם כפי שיפורט להלן, מדובר בהסדר פסול המנוגד להסדר הקוגנטי הקבוע בחוק חוזה ביטוח, שממילא לא גורע מכך שמדובר בתגמול ביטוח מובהק במהותו. התחייבות המשיבה לתשלום התגמול בהתקיים האירוע הביטוחי מותנית בתשלום **דמי ביטוח עיתיים** עבור כל פטירה בתקופת הזמן שבה העמית חבר בעמותה. מחדל לעמוד בחובת תשלום דמי הביטוח מביאה להפסקת חברות המבוטח. מדובר בתוצאה טיפוסית למקרים אלו בפוליסות ביטוח, כמו גם דיווח בלתי שלם או נכון על מצב בריאותי. המודל העסקי של המשיבה מסתמך על ההנחה כי לא כל הסיכונים יתממשו באחת, ובהתאם לכך, בתקנון המשיבה קבוע כי קיימת מכסה לגבייה מקסימלית במקרה של ריבוי פטירות.

69. עולה אפוא, שהשירות המסופק במסגרת תוכניות ערבים דומה לשירות המסופק במסגרת ביטוח חיים ("דומה", משום שתוכניות הביטוח של המשיבה מטילות מגבלות מקפחות משמעותיות), שהוא אחד מענפי הביטוח לפי סעיף 25 להודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), תשמ"ה-1985; ר' גם ס' 1 לחוק חוזה ביטוח). מבלי לגרוע מכך, המסגרת הנורמטיבית להסדרת חוזי ביטוח מכילה גם חוזי ביטוח מפני "סיכונים אחרים", הגדרת סל שנועדה להכיל חוזי ביטוח שונים (שם, ס' 1(א)(25) "ביטוח מפני סיכונים אחרים").

70. **לא בכדי, מכלול השיקולים שהותוו בפסיקה ובעמדת הרשות בעניין אליעזר לנהג מתקיימים בענייננו.**

71. **המוצר נמכר בשוק כמוצר ביטוחי.** בתוכניות ניתן תגמול ביטוח, על דרך של הקמת קרן ליתום, בהתרחש אירוע ביטוחי של פטירת הורה, בכפוף לעמידת המבוטח בתנאי התקנון, הפוליסה. מדובר באירוע ביטוחי המשותף גם לביטוח חיים (ר' סעיף 41 לחוק חוזה ביטוח). ההבדלים באים לידי ביטוי, בין היתר, בהסדרים הפסולים והמקפחים המסדירים את ההתקשרות של המשיבה המבטחת מול המבוטחים והמוטבים. יצוין שקיימות תוכניות נוספות דומות ו/או זהות לתוכניות ערבים, אך יובהר שגם הן לא מפוקחות ופסולות.

72. **השירות מבוסס על הערכה ופיזור של סיכונים.** המשיבה גובה תשלום מקבוצה גדולה אשר ההסתברות שכל חברה ו/או מרביתם יזדקקו לסיוע כלכלי בבת-אחת היא נמוכה. כתוצאה מכך, כדי לעמוד

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

בהתחייבויותיה החוזיות האדירות כלפי חברי התוכניות, על המשיבה לגייס בכל עת חברים חדשים, אף בטרם נישאו כאמור, על מנת שהחברים החדשים יוכלו לממן את החברים הוותיקים במתכונת מימון צולב.

73. **קיומו של מקרה ביטוח.** מתן התגמול בתוכניות מותנית בהתרחשות מקרה מוגדר, פטירת הורה, הידועים הן למשיבה כמבטחת והן למבוטחים. התממשות המקרה היא נמוכה ולא ודאית שכן תנאי להצטרפות לתוכניות הוא בריאות גופנית ונפשית. גובה הנזק שיגרם למוטב כתוצאה מהתרחשות המקרה לא-ודאי.

74. **ביטוח סיכון משמעותי ו"טהור".** אין בהתממשות הסיכון שהמשיבה מבטחת כדי להביא לרווח למוטב. מדובר בביטוח לסיכון טהור, במובן זה שהוא נועד למנוע נזק עתידי משמעותי העלול להסתכם בסכומים נכבדים כך שתפגע יכולת מוטב למצוא שידוך בקהילה החרדית ו/או לחיות בכבוד.

75. **תשלום פרמיה ע"י הלקוחות.** המשיבה מתנה את ההצטרפות לתוכניות "ערבים" במסירת הצהרת בריאות לשביעות רצונה. דמי הביטוח האפקטיביים שהיא גובה מהמבוטחים נגזר מהסיכון בו עתידה המשיבה לשאת בהתאם לכמות הפטירות מדי חודש. שיעור הפרמיות הוא בשיעור דומה ו/או זהה לדמי ביטוח הנגבים בתוכניות דומות עבור סיכונים דומים, מתאימים ליכולת המבוטחים, ומגלים את הסיכויים להתממשות אירוע הביטוח: עולה אפוא, שדמי הגבייה של המשיבה הם פרמיית ביטוח, שכן הם נגזרים מהסיכון בו עתידה לשאת המשיבה שכן הם משוקללים בהסתברות להתרחשות אירוע הביטוח. מדובר בעיקרון יסוד המאפיין חוזה ביטוח. השוו: ת"צ (מחוזי חי') 25472-04-20 **קמה מיה טקסטיל בע"מ נ' מגדל חברה לביטוח פס' 72-76** לפסק דינו של כב' הש' ד"ר מנחם רניאל (4.8.2021).

76. **השירות כולל תגמולי ביטוח.** המשיבה מתחייבת כלפי המבוטחים שבמקרה של ח"ו פטירת הורה תוקם קרן שתנוהל על ידי המשיבה שכספיה אמורים להשתלם למוטב כפיצוי. הטבה זו מהווה "תגמול" כמובנו בסעיף 1 לחוק חוזה ביטוח, בשים לב לכך שהנ"ל כפוף להסדרים פסולים כפי שנראה להלן. כב' הש' י' עמית בשבתו בבית המשפט המחוזי הטעים בת"א (מחוזי חי') 270-00 **סקאי קלאב בע"מ נ' סוכנויות פלורס ביטוח בע"מ: יזו מהותו של חוזה הביטוח – תשלום פרמיה כנגד תשלום תגמולי הביטוח ביום פקודה**.

77. **תכליות הפיקוח מחייבות סיווג השירות כחוזה ביטוח.** מדובר בשירות ביטוח ומשכך קיימת חשיבות שהגורמים המאסדרים יוכלו לפקח על תנאיו, על אופן הצגת הכיסוי למבוטחים, החריגים לכיסוי, לעלויות השירות, תמחורו, שיווקו, לחייב את המשיבה בהצגת הון עצמי כדי להבטיח את יכולתה לקיים את התחייבויותיה, ולדאוג לכך שכל ההסדרים המסדירים את מערך יחסי הגומלין בין המשיבה למבוטחים ולמוטבים יהיו אחידים, שוויוניים, שקופים, והולמים להוראות הדין. הדברים נכונים בבחינת קל וחומר בשים לב לנסיבות הספציפיות של מערכת יחסי הגומלין בין המשיבה למבוטחים ולמוטבים, חברי הקהילה החרדית, שמתאפיינת בפערי כוחות דרמטיים, לא לכ שכן כאשר המשיבה מגובה בסמכות תורנית, בעוד המוטבים הם יתומים, ולא אחת אברכים ואנשים צעירים שגדלו בקהילות חרדיות סגורות ועל כן מטבע הדברים אינם בקיאים בענייני צרכנות וביטוח.

78. רלוונטי לענייננו גם פסק הדין בע"א 4431/17 **פלוגי נ' פלוגי** (3.10.2019). בנסיבות שם, בחן בית המשפט העליון האם תוכניות השב"ן של קופות החולים עולות בגדר "חוזה ביטוח" כהגדרתו בסעיף 86 לפקודת

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

הנזיקין. בפסק הדין פירטה כב' הש' י' וילנר אודות מאפייניו של חוזה ביטוח, לרבות: יסוד הסיכון המבוטח, מהות חוזה הביטוח כהעברת סיכון בלתי צפוי מכתפי המבוטח לכתפי המבטח, וכי תשלום הפרמיה מראש המשולם מכוח החוזה נמוך ביחס לנזק האפשרי. זאת, על מנת להימנע מהסיכון לשאת בנזקים גבוהים בשל אירועים לא צפויים בעתיד, שההסתברות להתרחשותם אפשרית, אך לא ודאית (שם, ס' 41-42).

79. בית המשפט פסק שתכנית שב"ן לא מהווה חוזה ביטוח חרף קיומם של מאפיינים של חוזה ביטוח, ועם זאת, יש בפסיקה זו כדי ללמד שהתוכניות בענייננו הן תוכניות ביטוח מובהקות. בית המשפט פסק שתכליתה העיקרית של תכנית שב"ן היא מתן שירותי בריאות נוספים כנגד תשלום קבוע וללא קשר לקרות מקרה ביטוח, ועל כן תוכנית השב"ן מזכירה יותר הסכם למתן שירותים (שם, ס' 44). בנוסף צוין כי כל תושב בישראל זכאי להצטרף לתכנית ללא תלות במצבו הרפואי (שם, ס' 45). בית המשפט אף ציין כי בתכנית שב"ן ניתן להמשיך ולקבל את השירותים הנוספים לאחר קרות אירוע נזיקי רק כל עוד ממשיך העמית לשלם את דמי החבר החודשיים, בעוד שבחוזה ביטוח התקבולים מתקבלים עם קרות מקרה הביטוח ללא כל צורך להוסיף ולשלם את הפרמיה לאחר מכן (שם, ס' 46).

80. בענייננו כאמור השירות שמספקת המשיבה ניתן רק לאחר התרחשות האירוע הביטוחי, ולא מסופקים שירותים נוספים. יתרה מזאת, ההצטרפות לתוכנית מחייבת מסירת הצהרת בריאות, ובמקרים בהם הצהרת הבריאות שנמסרה הייתה כוזבת לעמותה מוקנית זכות לסרב להעביר את תגמול הביטוח. כמו כן, בענייננו לאחר התרחשות האירוע הביטוחי פוסקת חובת תשלום דמי הביטוח.

ה. המשיבה מספקת שירות ביטוח ללא פיקוח

81. המשיבה מספקת שירות ביטוח ועולה בגדר עוסקת בביטוח כמובן המושג בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 ("חוק הפיקוח") המגדיר "עיסוק בביטוח" כ"התקשרות דרך עסק בחוזי ביטוח, למעט מתן אחריות למצרף או לשירות הנלווה לעיסוק אחר של נתן האחריות" (ס' 1 לחוק הפיקוח).

82. חוק הפיקוח קובע איסור גורף הקבוע בחוק הפיקוח על עיסוק בביטוח ללא רישיון. ר' סעיף 14(א) לחוק: "לא יעסוק אדם בביטוח אלא אם יש בידו רישיון לפי סעיף 15 ובהתאם לתנאי הרישיון".

83. המשיבה לא מחזיקה ברישיון מבטח חרף העובדה שהיא עוסקת במכירת מוצרי ביטוח לעשרות אלפי משפחות ומתנהלת ללא פיקוח על פעילותה. העדרו הפיקוח גורר אחריו שורה של הפרות הוראות חקיקה ענפות הקבועות בחוק הפיקוח, והנפגעים הראשונים מכך הם ציבור המבוטחים והמוטבים. המשיבה לא מעמידה לבחינת המפקח על הביטוח והגורמים המקצועיים שבו מסמכים ונתונים שונים כנדרש בדין ובכלל זאת במסגרת הגשת הבקשה למתן רישיון (ר' סעיפים 16 ו-17(א) לחוק הפיקוח).

84. כפועל יוצא מכך, אין גורם מקצועי מוסמך לתחום הביטוח מטעם המדינה שבחן, בין היתר, את יכולתה של המשיבה להגשים את תוכניות הפעולה שלה ולעמוד בהתחייבותיה למבוטחיה משך שנים מרובות. כתוצאה מכך, גם ציבור המבוטחים והמוטבים חסרי כלים לבחון שיאפשרו בחינה ביקורתית של התנהלות המשיבה, מעבר לסמכות הביקורת של רשם העמותות שלו אין ניסיון ומומחיות מקצועית נדרשת בתחום הביטוח.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

85. בית המשפט העליון עמד על חשיבות הפיקוח על הביטוח. ר' למשל פס' 8 לפסק דינו של המשנה לנשיא השופט ת' אור בדנג"ץ 6127/00 המפקח על הביטוח נ' ציון חברה לביטוח בע"מ, נח(4) 937 (2004):

"שירות הביטוח הינו שירות חיוני. הוא מאפשר לאנשים להתגונן מראש מפני סכנות ונזקים עתידיים, לא צפויים. בהתרחש הנזק הם אינם נאלצים לשאת בו בעצמם. באופן טבעי, מערכת היחסים בין המבוטח לבין המבטח הינה ארוכת טווח... מאפיינים אלה של ענף הביטוח מלמדים על הצורך בפיקוח על ענף הביטוח ועל העוסקים בו. חשיבותו של השירות הביטוחי, כמו גם העובדה שכספי המבוטחים מוחזקים משך שנים על-ידי חברות הביטוח, אשר עשויות לרדת מנכסיהן או לנצל לרעה את כוחן, מעלות את הצורך להסדיר את שוק הביטוח ולהגן על ציבור המבוטחים. יש להבטיח כי בעת הצורך תהיינה חברות הביטוח מסוגלות ונכונות לשלם את כספי הביטוח למבוטח שניזוק בהתאם לתנאי פוליסת הביטוח. לאור זאת תכליתו של חוק הפיקוח הינה הסדרתו של ענף הביטוח, פיקוח על התנהלותו של הענף ועל העוסקים בו והגנה על ציבור המבוטחים..."

86. לפיכך, המשיבה התקשרה בחוזה בלתי חוקי לפי ס' 30 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973.

ו. אופן פעולת ערבים טומנת בחובה פגיעות חמורות בזכויות חברי הקבוצה

87. מטבע הדברים, בשלב זה קיימים פערי מידע באשר לאופן שבו המשיבה מנהלת את כספי הקרנות שגויסו בעבור המוטבים של התוכניות. יחד עם זאת, אנו סבורים שראוי בשלב זה לכלול סקירה אודות התנהלותה התאגידית והחשבונאית של המשיבה על בסיס המידע הגלוי והנגיש, בראש ובראשונה, כדי להמחיש שהסכנות הנובעות מהשארת המצב על כנו אינן תאורטיות גרידא, אלא התממשו ובאו לידי ביטוי בהתנהלות חמורה ורשלנית שהסבה לכספי המוטבים המוחזקים ומנוהלים על ידי המשיבה בקרנות נזקים כבדים.

88. לשם הבנת התנהלותה התאגידית והחשבונאית של המשיבה, יש צורך להקדים ולסקור את הוראות התקנון המסדיר את פעילותה. התקנון מבוסס על התקנון המצוי בחוק העמותות, מלבד שני תיקונים שנערכו בו בחודש נובמבר 2006. במקום סעיף 21 המקורי, נקבע: "פורקה העמותה, ולאחר שנפרעו חובותיה במלואם, נשאר רכוש, יועבר רכוש זה לידי מוסד ציבורי אחר, כמשמעותו בסעיף 219(2) לפקודת מס הכנסה, ולא יחולק בין חבריה". בנוסף, סעיף 22 קובע: "נכסי העמותה והכנסותיה משמשים אך ורק למטרותיה וחלוקת רווחים או טובת הנאה בכל צורה שהיא בין חבריה, אסורה."

- העתק תיקון לתקנון המצוי מחודש נובמבר 2006 מצ"ב כנספח 13.

89. כספי הקרנות שגויסו בעבור המוטבים, המצויים בניהול העמותה, תפחו ברבות השנים לסכומי עתק. להמחשה, בשנת 2007 עמד רכיב "קרנות" בדו"ח המאזן על 4.24 מ' ש"ח, ובשנת 2020 על 122.859 מ' ש"ח.

- דוחות כספיים של המשיבה ומסמכים רלוונטיים מהשנים 2007-2020 מצ"ב במאוחד כנספח 14.

90. זאת ועוד: עיון בדו"ח המאזן מעלה כי רכיב הקרנות מצוי תחת עמודת נכסי המשיבה. דהיינו, המשיבה מתייחסת באופן חשבונאי לכספי הקרנות כנכסים שלה, ולא כהתחייבות בגין חווי ביטוח שעליה לפרוע. מדובר בהבחנה חשבונאית הטומנת בחובה השלכות מהותיות נרחבות על זכויות המבוטחים והמוטבים. כמפורט לעיל, התקנון מאפשר למשיבה להעביר נכסים לגוף אחר שתבחר ככל שפרעה את חובותיה. אולם, הסיווג של כספי הקרנות כ"נכסים", ולא כהתחייבויות למבוטחים ו/או למוטבים. כתוצאה מכך, באפשרות המשיבה להעביר את כל כספי הקרנות לגוף אחר לבחירתה, וזאת מבלי שהמשיבה פרעה את התחייבויותיה

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

החוזיות למוטבים שכספי הקרנות נאספו בעבורם. למותר לציין שבמצב זה, אין ערובה לכך שהגוף החדש שאליו יועברו כספי הקרנות לא יתנער ממלוא ו/או חלק מהתחייבויות המשיבה כלפי המבוטחים והמוטבים.

91. הבחנה חשבונאית זו גם מבטאת תפיסה מהותית, ונציין בעניין זה מספר דוגמאות נבחרות.

92. **ראשית**, המשיבה עושה שימוש לפעילותה בכספי הקרנות, בהם היא רואה כספיה "שלה". כפי שניתן לראות בדוחות הכספיים, החל משנת 2011 חל שינוי באופן הדיווח החשבונאי של המשיבה. התרומות המיועדות שהתקבלו בקרנות נכללו ישירות בדוחות המשולבים על פעילות ושינויים בנכסים נטו, כנכסים נטו שקימת לגביהם הגבלה. כמו כן, דומה שהחל משנה זו, המשיבה החלה לשחרר מאותן הגבלות סכומים עצומים **"עקב שימוש לפעילויות" והכירה בהן כהכנסות המשיבה**. ר' למשל ביאור 6 ס"ק ב לדוח כספי לשנת 2014:

"החל מהדוחות הכספיים לשנת 2011 נזקפו התרומות המיועדות שהתקבלו עבור הקרנות, ישירות בדוחות המשולבים על הפעילויות והשנויים בנכסים נטו, כנכסים נטו שקימת לגביהם הגבלה. סכומים ששחררו מהגבלות **עקב שימוש לפעילויות מועברים כהכנסות בדוחות הני"ל**"

93. **מדובר בסכומים בסך מיליוני ש"ח שהוצאו מכספי הקרנות מדי שנה לפעילות המשיבה ללא פירוט ראוי של השימושים בהם**. סכומים אלו, גם הם, מצויים בגדילה מתמדת: בשנת 2011 הסכום שהוצא מהקרנות לפעילות המשיבה עמד על כ-3.186 מיליון ש"ח, ובשנת 2020 על כ-16.53 מיליון ש"ח. המשיבה לא מסרה דיווח ו/או פירוט בעניין לחברי התוכניות והמוטבים שכספם מנוהל על ידי המשיבה, הגם שמדובר במידע מהותי. עיון בתיק המשיבה מגלה שגם לרשם העמותות לא נמסר דיווח כאמור. העברת כספים "עקב שימוש לפעילויות העמותה" משמעה פגיעה כספי המוטבים וברווחתם.

94. **שנית**, המשיבה מנהלת את כספי הקרנות תוך **חריגה אבסורדית ממאפייני ההשקעה והסיכון** להם היא מתחייבת, שכזכור מתמצים בהשקעה בפקדונות בנקאיים סולידיים. המשיבה לא מעדכנת את חברי התוכניות והמוטבים על השינוי בפרופיל הסיכון של אפיקי ההשקעה שנבחרו ולא מבקשת את הסכמתם.

95. **לפי דו"ח 2016, המשיבה נטלה סכום עצום בסך כ-47 מיליון ש"ח מתוך כספי הקרנות לצורך ביצוע השקעות ארוכות טווח**. המשיבה התקשרה בהסכם השקעה עם מגורית ישראל בע"מ ("מגורית") בסך כ-47.5 מיליון ש"ח בתמורה ל-47,560,000 מניות המהוות כ-19.77% מהונה המונפק של מגורית ביום 31.12.2016. בהתאם להסכם חל על המניות הסדר חסימה עד 18 חודשים לאחר מועד תחילת המסחר בהן.

96. מגורית היא קרן להשקעות במקרקעין שמטרתה העיקרית היא השקעה בתחום נדל"ן מניב למגורים בישראל ובכך לאפשר למשקיעים להשתתף באופן ישיר ברכישה והחזקת פרויקטים של דירות מגורים להשכרה בישראל, תוך פיזור הסיכונים הכרוכים בהשקעה בנכסים מניבים. כחלק מהסכם ההשקעה, הוקצו למשיבה 10.33% במניות החברה ריט אינדקס ניהול בע"מ, שהיא חברה פרטית שעיסוקה היחיד הוא ניהול מגורית ("מגורית ניהול"). בשנת 2017 רכשה המשיבה מניות נוספות של מגורית בסך של 1.443 מיליון ש"ח, והעלתה את שיעור החזקתה בקרן ל-20.48% (ר' ביאור 7 לדוח כספי 2017).

97. מלכתחילה, נטען כנגד מגורית בטרם השלימה את הנפקתה כי היא מתבססת על תחזיות בעייתיות שכוללות קבלת הנחות מקבלנים ועליית מחירים כמו בעשור הקודם, ולכן היא תתקשה להגיע לתשואה שהיא צופה.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

כן צוין כי המודל העסקי מבטיח למנהלים, באמצעות מגורית ניהול, דמי ניהול גבוהים שנתיים ללא קשר להכנסותיה: ניר טל, אלי שמעוני ושחר אילן "קרן הנדל"ן ששמה את המנהלים שלה לפני המשקיעים" **כלכליסט** (18.9.2016): <https://www.calcalist.co.il/markets/articles/0,7340,L-3698135,00.html>
לימים, מניית מגורית ירדה באופן דרסטי בערכה וגרמה הפסדים לבעלי המניות שהחזיקו בה ובכלל זאת לעמותה. ר' שחר אילן "הגמ"ח הפסיד מיליונים על מגורית, אבל התרומות זורמות" **כלכליסט** (27.11.2017): <https://www.calcalist.co.il/markets/articles/0,7340,L-3725988,00.html>, שם נכתב: "כשהתקשורת הכלכלית פקפקה בכדאיות ההשקעה בשכירות למגורים, טענו מקורבי קופת העיר כי "ערבים" סובלת משחיקת הקרנות ביחס למחירי הדירה, ושמגורית מאפשרת לה לראשונה להשקיע בדירות. לטענתם, החברה לא סיכנה את הכסף אלא הבטיחה את ערכו לטווח ארוך... הקריסה במניה הסבה לקופת העיר ול"ערבים" הפסדים על הנייר של כ-12 מיליון שקל".

- **אגד כתבות בעניין מגורית ומגורית ניהול מצ"ב במאחד כנספח 15.**

98. ודוק: במסגרת דוח כספי 2020 המשיבה מפרטת כי מכרה חלק מהחזקותיה במגורית. לאחר הפחתת שיעור ההחזקה, החליטה המשיבה כי החל משנת דוח 2020 תחושב ההפרשה לירידת ערך בהתבסס על שווי השוק של המניות. **כתוצאה מכך, בשנת 2020, רשמה המשיבה ניכוי בגין הפרשה לירידת ערך כתוצאה מההשקעה בסכום עתק של 17,843,421 ש"ח.**

99. זאת ועוד: גם ההחזקות הקיימות של המשיבה במגורית ניהול מצויות בחשיפה משמעותית עקב הליכים משפטיים. לפי דיווח מיום 7.7.2022 המשיבה מחזיקה 10.2% בהון המניות המונפק והנפרע של מגורית ניהול ו/או בזכויות לרווחיה. ביום 22.3.2020 הוגשה כנגד מגורית תביעה ייצוגית ת"צ 40970-03-20 דה לנגה נ' מגורית ישראל בע"מ, ובה טענות להפרות חובות אמון וזהירות של נושאי משרה בכירים. לפי הנתען שם, הפרות אלו הגיעו לשיאן בהנפקה בלתי-אחידה ומקפחת של מניות שביצעה מגורית בהובלת בעלי השליטה בחודש נובמבר 2019, שאושרה שלא כדין, ובית המשפט שם מתבקש להורות על סעד של חשבון. כמו כן, ביום 3.8.2022 הגישה מגורית דיווח ובו הודיעה כי קיבלה בקשה לגילוי מסמכים מטעם בעלי מניות של החברה בדבר החלטותיה מחודש מרץ 2022 לאשר את הארכת הסכם הניהול בין מגורית לבין מגורית ניהול, וזאת לשם בחינת אפשרות הגשה בקשה לאישור תביעה נגזרת. ברי כי הפסדים כתוצאה מהליכים משפטיים אלו יפלו על כתפי בעלי מניות מגורית ניהול, עמם נמנית המשיבה.

- **דיווחים מידיים מהימים 7.7.2022 ו-3.8.2022, העתק ת"צ 40970-03-20 דה לנגה נ' מגורית ישראל בע"מ, ודוח כספי של מגורית לשנת 2022 מצ"ב במאחד כנספח 16.**

100. לסיכום נקודה זו, המשיבה השקיעה מתוך כספי הקרנות סכומי עתק ללא יידוע המבוטחים והמוטבים וללא קבלת הסכמתם, באפיק השקעה ספקולטיבי לאין ערוך בהשוואה לפקדונות בנקאיים סולידיים. הסיכון הגבוה שכרוך בהשקעה מסוג זה התממש, וגרם להפסדים עצומים בכספי הקרנות. לפיכך, אף בהעדר פיקוח ובהינתן שלא כל המידע הרלוונטי חשוף למבקשים, ניתן לראות כי נפלו כשלים חמורים בהתנהלות המשיבה כלפי חברי הקבוצה. במסגרת ההליך דנן, על מנת להבין את מלוא היקף הנזק שנגרם לחברי הקבוצה, יהיה צורך בקבלת מידע רלוונטי נוסף, ובכלל זאת כמות כספי הקרנות שנאספו לאורך השנים, סיבת גיוסם, בירור האם הגיעו ליעדם ובאיזה שיעור וכן כמות הסירובים לבקשות התמיכה והסיבות להם, פירוט התחייבויות

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

המשיבה כלפי המוטבים ומועד "הבשלתן" לשיטתה, פירוט מנגנונים ונהלים המסדירים את פעילותה הפיננסית והחוזית למול מבוטחים ומוטבים, וכיו"ב.

101. חברי תוכניות "ערבים" והמוטבים שלהם כלואים בתוך בועת שתיקתה של המשיבה באשר לענייניה הניהוליים, הנגרמת בעטיו של חוסר שקיפות משווע וחריגות שערורייתיות מהוראות הדין. רק אכיפת הדין על המשיבה, עליה חלה המסגרת הנורמטיבית המסדירה את ענף הפיקוח בישראל, תאפשר להסיר את העלטה ולהבטיח שהמשיבה תתנהל באופן אחראי, שקוף, ומהימן כלפי חברי התוכניות והמוטבים.

ז. עילות התביעה

1.ז. המשיבה הפרה חובות הקבועות בחוק הגנת הצרכן

102. המשיבה נותנת שירות ביטוחי, ועל כן עולה בגדר "עוסק" המוגדר בסעיף 1 לחוק הגנת הצרכן, קרי, "מי שמוכר נכס או נותן שירות דרך עיסוק כולל יצרן". המשיבה מעניקה שירות לחברי תוכניות "ערבים" למתן סיוע כלכלי ולצורכי מציאת שידוך בחברה החרדית במקרה של פטירת הורה, בכפוף לתנאי התקנון (הפוליסה), כאשר ביצוע תשלומים תקופתיים (דמי ביטוח) מעניק לחברי התוכניות זכויות (לרבות לקבלת תגמול, על דרך של הקמת קרן כספים על שמם המוחזקים ומנוהלים על ידי המשיבה).

103. המשיבה לא מגלה לצרכניה שהיא מוכרת מוצרים ביטוחיים ללא רישיון. הצרכן הסביר מצידו בוטח באופן ההצגה של מהות העסקה ככזו שלא מהווה עסקת ביטוח ועל כן לא מחויבת בפיקוח הנדרש לפי דין. כפועל יוצא מכך, הצרכן לא מודע להפרות הדין והפגיעה בזכויותיו, כמו גם להשלכות החמורות הנובעות מכך בהקשר של ניהול כספי הקרנות ובכלל זאת של מוטביו אם יתממש האירוע הביטוחי. התוצאה היא הטעיה צרכנית חמורה של המבוטחים בניגוד לסעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן.

104. המשיבה גם נמנעת מהסבר מלא אודות התקנון, ומסתפקת בהבהרה כוללת ותפלה בדבר קריאת הוראותיו, וזאת חרף העובדה שחלקן טומנות בחובן השלכות דרמטיות על זכויות המבוטחים והמוטבים במקרים של חילוקי דעות, ואי-הכרתן עלולה להיות גורלית. בפרט, המשיבה לא מפרטת בפני המצטרפים החדשים את מלוא הנסיבות שבהן זכאות המוטבים לתגמולי הביטוח עלולה להישלל מהם.

105. הסתמכות המבוטחים על המשיבה ונציגיה גבוהה אינהרנטית, שכן ביטוח הוא שירות חיוני שהבנתו היא קשה לצרכן הסביר. באופן פרטני, הצטרפות לתוכניות מהווה חובה גורפת לפי עמדת הרבנים גדולי הדור שדעתם היא דעת תורה, וכפועל יוצא מכך קיימת נטייה חזקה של פרטים בקהילה החרדית להצטרף לתוכניות הביטוח ולא לדקדק במאפייני העסקה, התאמתה לדרישות הדין, והתנאים החוזיים. יפה לענייננו פסק דינו של כב' השי' חשין שעסק בפרשנות הראויה לסעיף 2 לחוק הגנת הצרכן שעניינו איסור הטעיה בדנ"א 5712/01 ברזני נ' בזק חברה ישראלית לתקשורת בע"מ (20.1.2003) ("עניין ברזני"):

"האיסור הוא על התנהגות, ועוסק עובר על לאו של איסור הטעיה גם אם דבר שהוא עושה – במעשה או במחדל – אך "עלול להטעות" צרכן, קרא גם אם איש לא הוטעה כלל מאותו דבר שעשה. כנדרש מכך, וכהוראת סעיף 23(א)(1) לחוק, עוסק עובר עבירה וצפוי לעונש אם "עשה דבר העלול להטעות צרכן בניגוד להוראות סעיף 2". סטנדרד ההתנהגות הנדרש בהוראת סעיף 2(א) סטנדרד גבוה הוא מן המקובל בהוראות חוק אחרות... הוראת סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן אוסרת על התנהגות באשר היא, אף בלא שגררה אחריה נזק. חובה זו שבחוק

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

הגנת הצרכן נועדה... להגן על הצרכן: להבטיח לצרכן כי יקבל מידע אמין על נכס או על שירות המוצעים לו, כדי שיוכל להחליט באורח שקול אם יבצע עסקה ואם לאו

106. ראו גם פסי' 12 לפסק דינו של השופט ריבלין בע"א 3613/97 **אזוב נ' עיריית ירושלים** (10.2.2002), ובו נכתב, בין היתר: **"ההנחה העומדת בבסיסו של החוק הינה כי בהינתן מידע מלא והוגן יוכל הצרכן לכלכל את דרכיו ולהתקשר בעסקה מיטיבה ורצויה. לשם כך נכללה בחוק חובת הגילוי הרחבה..."**

107. בענייננו, התנהלות המשיבה פוגעת ביכולת הצרכן לבצע בחירה מושכלת באשר להחלטת רכישת הביטוח ובהבנת המסגרת החוזית שבה התקשר. בין היתר, נמנעת בפועל יכולתו להשוות את הביטוח למוצרי ביטוח דומים, שכן אינו יודע שמדובר במוצרים מתחרים הלכה למעשה. ר' דברי בית המשפט העליון **בעניין ברזני**:

"לחוק שהוא חלק מן החקיקה הצרכנית, תכליות רבות שליתכן היא הגנה על הצרכן מפני העוסק, בעל המעמד הכלכלי העדיף, וצמצום פערי הכוחות וחוסר השוויון בעמדות המיקוח של הצדדים. מטרתו להשליט אורחות התנהגות ראויות על המגזר העסקי ולקבוע כללי משחק הוגנים ביחסים שבין הצרכן לעוסק. הוא נועד לחזק את האוטונומיה האישית של הצרכן ואת זכותו לכבוד על-ידי הבטחת זכותו לבחור בחירה מושכלת במוצר ובשירות על-ידי כך שיקבל את כל המידע האמיתי הרלוונטי ולמנוע ניצול לרעה של מעמדו החלש יותר של הצרכן."

108. התנהלות המשיבה מגבשת חוסר תום לב במשא ומתן לכריתתו של הסכם והפרה של החובה החלה עליה לגילוי מלא. זאת בשים לב לכך שצרכנים רבים מצטרפים לתוכנית על דרך של עסקת מכר מרחוק המטילה על המשיבה חובת גילוי רחבה. ר' לעניין זה סעיף 14ג(א) לחוק הגנת הצרכן.

2. **בתקנון התוכניות הסדרים פסולים ומקפחים המעניקים לה יתרונות בלתי הוגנים**

109. הסכם ההצטרפות לתוכניות עולה בגדר "חוזה אחיד" כהגדרתו בחוק החוזים האחידים, תשמ"ג-1982 ("חוק חוזים אחידים"). מדובר בנוסח של חוזה שמלוא תנאיו נקבעו על ידי המשיבה כדי שישמשו תנאים לחוזים רבים בינה לבין אנשים בלתי מסוימים במספרם או בזהותם. יש לראות באמור בהסכמיה האחידים של המשיבה ובמתכונת כריתתם, כמשקפים את מדיניותה והתנהלותה באופן רוחבי ומערכתי.

110. מן הראוי לציין שעוד בשנת 2016 התקבלה תלונה שנבחנה על ידי רשם העמותות בעניין תקנון התוכניות והתנהלותה בפועל (להלן: **"דוח רשם 2016"**). בדיקת הרשם העלתה כשלים בהתנהלות המשיבה לאורך השנים ובפרט בטיפול בעניינם של מוטבים. בדוח זה, מתח הרשם, בין היתר, ביקורת על אופן הטיפול של המשיבה בבקשות תמיכה, חוסר השקיפות והעדר נהלים של קבלת החלטות. הדוח נערך בעטייה של תלונה שהוגשה מטעם משפחה שהמשיבה סירבה ליתן לה את התגמול שהיא זכאית לו עקב פטירת אב המשפחה, וזאת, כפי הנטען, מפני שאחת מבנות המשפחה החליטה להתנדב לשירות לאומי. יקי אדמקר "עמותה חרדית מסרבת לסייע ליתומה: מתנדבת לשירות לאומי" וואלה! news (25.9.2016):

<https://news.walla.co.il/item/3000262>

- **דוח רשם העמותות מיום 31.8.2016 מצ"ב כנספח 17 וכתבה של יקי אדמקר "עמותה חרדית מסרבת לסייע ליתומה: מתנדבת לשירות לאומי" 25.9.2016 מצ"ב כנספח 18.**

2.2. **ההסכם קובע סמכות עליונה לרבני "ערבים" בפתרון מחלוקות הנוגעות להסכם, ובפרט בנוגע לזכאות מוטב לתגמול שכבר נאסף עבורו, חרף הימצאות המשיבה בניגוד עניינים מובהק**

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

111. תקנון תוכניות "ערבים" קובע שבכל חילוקי דעות בין העמיתים לבין האחראים על "ערבים", לרבות בעניין זכויות, ישמשו רבני "ערבים" (שאינם חברי עמותה) כבוררים מוסמכים, שהכרעותם תתקבל כסופית, וכי החתימה על טופס ההתקשרות כמוה כחתימה על הסכם בוררות משפטי (סעיף ח' לתקנון).

112. לפיכך, התקנון מקנה למשיבה ולרבנים מטעמה סמכות גורפת להכרעה בחילוקי דעות לרבות בעניינים מהותיים. תקנון זה מקבע את עליונות המשיבה בקביעת תנאי הבוררות וזהות הבורר. מעבר לכך, עבור הבורר הרלוונטי, המשיבה מהווה "שחקן חוזר", ולכן הבורר מצוי בניגוד עניינים שחותר תחת תוקף הכרעותיו מבחינה משפטית. הכפייה של הבוררות וזהות הבורר באמצעות התניה הנ"ל היא מקפחת.

113. למעשה, סמכותם העליונה של רבני ערבים מעוגנת בתניות נוספות בהוראות התקנון ושזורה בו כחוט השני. הדברים באים לכדי שיא בנושא העברת תגמול הביטוח. למשל, בסמכות רבני "ערבים" להחליט שהתגמול שנאסף בעבור מוטב לא יועבר לו, ולפיכך לעמותה סמכות שרירותית ומכריעה בפרט במחלוקת המצויה בליבת השירות (סעיף ח' לתקנון). בנוסף, החוזה מתנה את החלוקה הפנימית של כספי קרן בתוך משפחה אחת בהסכמה של רבני "ערבים" (סעיף כ' לתקנון).

114. החד-צדדיות שבה מתאפיינת הסמכות העליונה שמקנה המשיבה לרבנים מטעמה להכריע במחלוקות מצויה גם בעמימות ההסדרים. ההסכם לא מפרט כנדרש את השיקולים שעל רבנים מטעם המשיבה לשקול בבואם לקבוע את התגבשות הנסיבות המפורטות בהסכם אשר שוללות את זכויות המוטבים לקבלת תגמול ביטוח שכבר נאסף עבורם, ובכך מאפשר כר פורה ליחס בלתי שוויוני. ראו לעניין זה **דוח רשם 2016**, בו נקבע שאין לעמותה נוהל המסדיר בקשה למתן תמיכה שמפרט קריטריונים ברורים לקבלתה (נספח 17, עמ' 3).

115. המבוטח ו/או המוטב הסביר בעל יכולת מוגבלת לערער על קביעת הרבנים מטעם המשיבה, בשים לב למאפייני ההתקשרות והנוהגים הקהילתיים. הקהילה החרדית לא נוהגת לפנות כנגד מנהיגי קהילה או גופים הזוכים לתמיכת רבנים והפרטים בה מורתעים מלברר את עניינם בבתי המשפט המדינתיים.

116. המשיבה מקנה לעצמה יתרון בלתי הוגן המקפח את ציבור המבוטחים והמוטבים בפרט בסוגיות המצויות בליבת השירות, ובכלל זאת תגמול הביטוח. ר' ס' 3 לחוק החוזים האחדים) וס' 4(10), שם: "תנאי הקובע מסירת סכסוך לבוררות כאשר לספק השפעה גדולה יותר מאשר ללקוח על תנאי הבוררות, לרבות קביעת הבורר, מקום הבוררות, תנאים שעל פיהם תתנהל הבוררות, אופן ניהול הבוררות וסדרי הדין בבוררות, והכול אף אם הספק הוכיח כי מסירת הסכסוך לבוררות כשלעצמה כאמור בפסקה (8) אינה מקפחת."

ז.2.ב. ההסכם מקנה למשיבה סמכות רחבה לשינוי תנאי התקנון לאחר חתימה

117. לא זאת בלבד שלרבנים מטעם המשיבה סמכות הכרעה עליונה בסוגיות מהותיות לרבות תגמול הביטוח, אלא שהתקנון מקנה להם סמכות לשנות את תנאי ההתקשרות, תוך סייג עמום וכללי לשמירה על העקרונות הבסיסיים של התקנון (נספח 12, סעיף ט').

118. "עקרונות" ההסכם מפורטים בסעיף 2 לתקנון התוכניות, וכוללות הוראות בשורה של עניינים מהותיים, ובכלל זאת: דרכי הביצוע להקמת הקרן, סכומי גבייה מקסימלית של תוכניות הביטוח, סכום קרנות להם יהיו זכאים המוטבים, הסטת כספי קרן קיימת שמוטבה נמצא לא זכאי לקרן אחרת, וכיו"ב.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

ודוקו: התקנון אינו מפרט את משמעות הביטוי "עקרונות בסיסיים" כך שלכאורה סמכות המשיבה לשנות את תנאי התקנון באמצעות רבני "ערבים" היא גורפת.

119. מדובר בתניה מקפחת: התניה מקנה למשיבה זכות גורפת ובלתי סבירה לבטל, להשעות ו/או לדחות את ביצוע החוזה, וכן לשנות את חיוביו המהותיים (סעיף 24(2) לחוק החוזים האחדים); התניה לעמותה זכות לקבוע ו/או לשנות, על דעתה בלבד ו/או באמצעות רבנים מטעמה, מחיר או חיובים מהותיים המוטלים על הצרכנים, בכל שלב בהתקשרות (סעיף 4(4), שם). ר' לעניין זה **דוח רשם 2016**, בנספח 17:

"מצב דברים שבו יו"ר העמותה לבדו מוסמך כביכול לקבל החלטה בדבר ביצוע שינויים בסעיפי תנאי התכנית... מצביע על ליקוי מהותי בהתנהלות העמותה... בנסיבות של עשרות אלפי חברים הנמנים על התכנית... ראוי להסדיר מנגנון ברור בתנאי התכנית עצמם באשר לביצוע שינוי בסעיפים ותנאי התכנית, ובמקביל לציין בנוהל של העמותה כי הנוסח לפיו יוכרעו זכויות המשתתף בתכנית הוא הנוסח התקף במועד הצטרפותו של החבר."

120. ודוקו: קיימת סתירה בין סעיף כ"ג לתקנון, הקובע כי נוסח התקנון לפיו יוכרעו זכויות של חבר תוכנית יהיה הנוסח שעליו חתם, לבין סעיפי התקנון המקנים לרבנים זכות גורפת וחד-צדדית לשינוי תנאיו. סתירה זו מרוקנת את סעיף כ"ג מתוכן, ומגבשת הסדר חוזי מקפח. ר' לעניין זה פס' 14 לפסק דינו של השופט ברק בע"א 294/91 **חברת קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' ליונל אריה קסטנבאום** (מו' 2) 464 (1992):

"בבסיסו של ה"קיפוח" בחוק עומד הרצון למנוע "בליעת יתר" של הספק, כלומר הגנה על האינטרסים שלו מעבר לנתפס כראוי, וזאת בחוזה שבו הוא קובע את תוכן התניות. עניין לנו אפוא ב"יתרון בלתי הוגן באמצעות הכתבת תנאים" (השופט שמגר בע"א 1/79 [32], בעמ' 374). יתרון זה נקבע על בסיס תפיסה כוללת של החוזה כולו, ועל רקע איתור מכלול החובות והזכויות הקבועים בו..."

121. יסודו של הקיפוח דנן מצוי גם ביתרון הבלתי הוגן שההסכם מקנה לעמותה לשנות תנאים מהותיים בחוזה כרצונה במערכת יחסי גומלין המתאפיינת בפערים ניכרים. ר' פס' 14 לפסק דין **קסטנבאום**:

"אכן, בהיזקקו לדיבור "קיפוח" אצל המחוקק לבית המשפט את התפקיד לצקת תוכן ערכי למה שנראה התנהגות בלתי הוגנת בחברה הישראלית בזמן נתון. זוהי הסמכה חקיקתית לחקיקה שיפוטית. בית המשפט חייב לקבוע - על-פי הבנתו את טבע ההתקשרות בין הצדדים מזה ואת טבעם של ערכי החברה הישראלית מזה אם ההתקשרות היא הוגנת, או שמא יש בה הגנה יתרה על האינטרסים של הספק. הבחינה היא דו-רמתית. ברמה האחת נבחנים יחסי הצדדים והאינטרסים הטיפוסיים שלהם. וברמה האחרת נבחנת תפיסתה החברתית של שיטתנו באשר להגון ולסביר בסוג יחסים מסוים."

ז.2.ג. **הסדר העברת כספי הקרן שנאספו למוטבים הזכאים להם פסול ומקפח באופן קיצוני**

122. לפי ההסכם, לרבני "ערבים", שהם גורמים מטעם המשיבה, סמכות גורפת ועליונה להשהות ו/או לבטל את העברת הכספים שנאספו בקרן, אשר גויסו מלכתחילה עבור המוטב הרלוונטי. הכספים המגויסים נשארים בהחזקת המשיבה המגבילה את השימושים האפשריים בכסף ומותירה זאת לשיקול דעת רבנים מטעמה, וזאת אף לאחר שנקבע זכאות המוטבים לקבלת כספם.

123. החלטת הרבנים לא מוגבלת לקריטריונים ידועים מראש כדי להבטיח טיפול שוויוני, וממילא, התקנון מתיר להם לשנות בדיעבד את תנאי הזכאות של מוטב שהכספים בקרן נאספו עבורו.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

124. מעבר ליתרון הבלתי הוגן שהסדרים אלו מקנים לעמותה, הרי שמלכתחילה, ההסדר מנוגד לסעיף 27א לחוק חוזה ביטוח הקובע שתגמול ביטוח ישולם למוטב הזכאי לו במלואו ובהעברה בנקאית: **"תגמולי הביטוח ישולמו באמצעות העברה בנקאית, אלא אם כן בחר המבוטח או המוטב, לפי העניין, לקבלם בדרך אחרת."**

125. **דהיינו: ברירת המחדל היא שתגמול הביטוח יועבר בהעברה בנקאית, ולא יוותר בניהול המשיבה. חרף זאת, לחברי התוכניות לא ניתנה בחירה בעניין זה, וברירת המחדל של ניהול כספם על ידי המשיבה נכפתה עליהם כחלופה יחידה שאין בלתה.**

126. המשיבה לא שאלה את המבוטחים האם הם מעוניינים לקבל את הכספים בהעברה בנקאית למוטבים או האם הם מעוניינים שהכסף יישאר בקרן המנוהלת על ידי המשיבה. מדובר בהסדר פסול, הנוגד את תקנת הציבור בשים לב לתכלית חוק חוזה ביטוח וחוק הפיקוח להגן על ציבור מבוטחים ובכלל זאת להבטיח את זכות המוטבים לקבלת תגמול הביטוח המלא לו הם זכאים. לכל הפחות מדובר בתניה מקפחת, בשים לב לתנאי החוזה ומכלול נסיבות העניין (ר' ס' 3 ו-2) לחוק חוזים אחידים).

ז.2.ד. **המשיבה לא מנפיקה קבלות למבוטחים בגין תשלום דמי הביטוח**

127. מסקירת עניינם של המבקשים והוראות התקנון דומה שכברירת מחדל המשיבה לא ממציאה קבלות לחברי התוכניות בגין הגבייה התקופתית. ר' דוח רשם 2016, נספח 17 לבקשה זו, שגם התייחס לסוגיה זו בעמ' 6. בעניינם של המבקשים המשיבה לא מסרה קבלות, ואף בתקנון הנושא לא מוסדר.

ז.2.ה. **המשיבה מסייגת את תשלום תגמולי הביטוח בקיומן של נסיבות כלכליות שרירותיות**

128. סעיף יב' לתקנון מציין כי בנסיבות בהן סכום שווה ערך לסכום שאמור להתקבל מהתוכניות "קיים" עבור היתום, אזי לא תוקם קרן עבורו, וכן נוקב ברשימת מקרים לא סגורה: ביטוח חיים, תכנית חיסכון, השקעה בנדל"ן, בעסק, ודירה נוספת מלבד דירת מגורים. מדובר בסעיף מקפח, בין היתר מהטעמים הבאים:

129. **ראשית**, לשון הסעיף גורפת לרעת היתום, המוטב, שכן המשיבה מתייחסת לסכום הנ"ל כסכום הנמצא ברשותו, אף אם הוא רק מיועד ליתום "אמור להתקבל" או נמצא ברשות האלמנה, ולא נמצא בהחזקתו וניהולו של היתום בפועל. במצב זה, די בקיומה התיאורטי פוליסת ביטוח כדי לשלול זכאות יתום לתגמול ביטוח שנאסף בעבורו, אף אם חברת הביטוח לא תשלם בסופו של יום את תגמולי הביטוח ואף אם תהליך התשלום על ידי חברת הביטוח ארך זמן רב, דבר שאינו נדיר. זאת, חרף תכליתה של "צדקה" או "תרומה" להוות **סיוע** מידי אף אם תהליך קבלת ההחלטות של חברות הביטוח אורך זמן. וזאת אף אם לא קיבל כספים מטעמה. בנוסף, די בכך שכסף יהיה מצוי ברשות אלמנה, כדי שיחשב ככזה הנמצא ברשות היתום, וזאת גם אם אין בכוונת וביכולת האלמנה לחלק את הכסף ליתום. הסעיף מנוגד לתכלית ההתקשרות, שהיא להעניק כיסוי כלכלי עקב התרחשות האירוע הביטוחי שעלול לפגוע ביכולתו של יתום למצוא שידוך.

130. **שנית**, כמפורט לעיל, נציגי המשיבה לא מסבירים אודות הוראות התקנון בעת ההצטרפות, ובכלל זאת אינם מציינים שתגמול הביטוח מכוח תוכניות ערבים מותנה בהעדר קיומם של משאבים כלכליים אחרים. כלומר, חברי התוכניות אינם מודעים לתניות אלה ואינם יכולים לכלכל צעדיהם. מדובר בתניה גורלית והימנעות מהסבר שלה כמוה כאי-גילוי. יתרה מזאת: בתקנון לא מפורט כיצד תבוצע הבדיקה. בנוסף, אין לתת לעמותה ליהנות ממחדליה לבצע את הבדיקה הנ"ל בעת ההצטרפות ואף לאורך ההתקשרות עם משק האב

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

הרלוונטי, וזאת כדי למנוע מצב שבו אדם נושא בתשלום דמי ביטוח בציפייה כוזבת לצבירת זכויות על מנת לסייע לילדיו במציאת שידוך לנישואין ולספק להם ביטחון כלכלי.

131. שלישית, אף אילו חברי התוכניות היו מודעים לכך שמדובר בתגמול ביטוח מותנה, הרי שמבחינה חוזית מדובר בחיוב שמגבש מערך תמריצים שלילי לצבירת משאבים כספיים ובעצם מחזק את התלות של המבוטחים והמוטבים בעמותה. מדובר בהסדר פסול המנוגד לתקנת הציבור.

132. רביעית, הגורם המכריע בעניין קיומם של משאבים כספיים חלופיים הוא רבני "ערבים", גורם מטעם המשיבה ולכן מדובר בקביעה שרירותית מטעם גורם המצוי בניגוד עניינים מובנה.

133. מכלול העניינים הנ"ל חלים גם בגרסאות אחרות של התקנון בשינויים המתחייבים. ר' גרסה ישנה של התקנון במסגרת כתבי בית הדין של משפחת ..... בנספח 4 לבקשה זו.

ז.2. המשיבה מחייבת את חברי התוכניות והמוטבים להיזקק לאדם שלישי

134. סעיף כא' לתקנון קובע שבכל קרן יהיה אחראי גם רב הקשור למשפחה שנבחר על ידם לשמש כנציג המשפחה בקרן. אולם, המשיבה לא יכולה להכריח את המבוטחים ו/או המוטבים להיזקק לאדם שלישי. ממילא, המבוטחים והמוטבים הם בעלי היכרות עמוקה עם נסיבותיהם האישיות וצרכיהם. התניה מנוגדת לס' 4(5) לחוק חוזים אחידים, שכן מחייבת את הצרכן באופן בלתי סביר להיזקק לאדם אחר, ולס' 4(6), שכן שוללת או מגבילה זכות או העומדת לצרכן לפי דין, או מסייגת אותן באופן בלתי סביר.

ז.3. המשיבה הפרה את חובת הנאמנות והשליחות

135. אין חולק שבמסגרת השירות שמספקת המשיבה לחברי הקבוצה היא מטפלת ומנהלת כספים שגויסו בעבורם ו/או בהוראתם. על כן, חלה עליה חובת הנאמנות הקבועה בסעיף 1 לחוק הנאמנות, תשל"ט-1979 ("חוק הנאמנות") הקובע: "נאמנות היא זיקה לנכס שעל פיה חייב נאמן להחזיק או לפעול בו לטובת נהנה או למטרה אחרת". בענייננו, הוקנתה שליטה לעמותה בכספי הקרנות שגויסו בעבור המוטבים שתכליתה כי המשיבה תפעל בהן לטובת המוטבים שזכאית ליהנות מהן (השוו: ע"א 9225/01 זיימן נ' קומרון סב(1) 269 (2006), פס" 9 לפסק דינה של השופטת א' פרוקצ'יה).

136. סעיף 10(א) לחוק הנאמנות קובע כי "נאמן חייב לשמור על נכסי הנאמנות, לנהל ולפתחם ולפעול להשגת מטרות הנאמנות, ומוסמך הוא לעשות כל הדרוש למילוי תפקידו". חובת השמירה היא חובתו הראשונית של הנאמן (שלמה כרם חוק הנאמנות 427 (מהדורה 2004) ("שלמה כרם")). מחובות אלו נגזרת חובה שה"נהנה זכאי לקבל מהנאמן את טובת-ההנאה המגיעה לו, במועד שבו היא מגיעה לו", ועל הנאמן לדקדק בזכויות הנהנים בפרט כאשר יש כמה נהנים (שלמה כרם, עמ' 437-438).

137. המשיבה הפרה את חובות שונות הקבועות בחוק הנאמנות, ובכלל זאת: חובת השמירה על נכסי הנאמנות עת הוציאה כספים מתוך הקרנות והכירה בהם כהכנסות; החובה לפעול בהתאם למטרת הנאמנות. מטרת הנאמנות היא הקמה של קרן שתעמוד ליתום בסכום קבוע במקרה שבו ח"ו נפטר הורה שלו שהיה מבוטח, אשר תנוהל באופן סולידי עד שתושלם העברת הכספים בה למוטב, כדי שיהיה בידו ממון שיסייע בידו למצוא שידוך ולקיים מחייה בכבוד. בענייננו, המשיבה פעלה בניגוד למטרת הנאמנות, עת החליטה ביוזמתה, ללא עדכון ו/או קבלת הסכמת הנהנים, להשקיע כ-50% מכספי הקרנות (נכון לשנת 2016), בהשקעה לטווח ארוך, בעלת הסדר חסימה, בפרופיל סיכון גבוה ביחס לפיקדון בנקאי סולידי; המשיבה הפרה את חובת מסירת המידע בהתאם לסעיף 7 לחוק הנאמנות, הקובע בין היתר כי "הנאמן חייב לתת

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

לנהנים דין וחשבון על ענייני הנאמנות אחת לשנה בגמר כהונתו". מטרת חובת מסירת המידע היא לאפשר לנהנים לעמוד ביסודיות על פעולות הנאמן ולוודא אמינות דיווחיו לגבי פעולות כספיות ואחרות שביצע. בפסיקה נקבע כי מסירת מידע היא אחת מחובות הנאמן כלפי הנהנה בכל מערכת של יחסי אמון (ר' למשל מחוזי ת"א 13-01-41063 עמיקם נ' כהן (30.12.2013). ר' גם ס' 8(1) לחוק השליחות).

138. המשיבה הפרה את חובתה לנהוג באמונה ובשקיפה, "כפי שאדם סביר היה נוהג באותן נסיבות" (ר' סעיף 10(ב) לחוק הנאמנות). מדובר בחובה קוגנטית שלא כפופה להתנאה שונה בין הצדדים (עניין זימן, בפס' 9; בג"ץ 750/84 כהן נ' ראש עיריית רחובות (1985)), שמחייבת את הנאמן לפעול בתום-לב, בצורה המצדיקה אמון במעשיו, שיקוליו ובמניעיו (שלמה כרם, עמ' 454). בענייננו, המשיבה סיפקה שירות ביטוח ללא רישיון וללא פיקוח כדן, לא עדכנה ו/או בקשה את הסכמת חברי התוכנית ו/או המוטבים להחלטות מהותיות הקשורות בניהול כספם, התקשרה עמם בהסדרים פסולים וניצלה אותם כדי להתנער מהתחייבויותיה.

4.ז. למוטבים חברי הקבוצה מוקנית זכות לדרוש מהמשיבה את קיום התחייבויותיה

139. התקשרות המשיבה עם חברי תכנית "ערבים" היא גם חוזה לטובת אדם שלישי לפי ס' 34 לחוק החוזים:

"חייב שהתחייב אדם בחוזה לטובת מי שאינו צד לחוזה (להלן - המוטב) מקנה למוטב את הזכות לדרוש את קיום החיוב, אם משתמעת מן החוזה כוונה להקנות לו זכות זו."

140. האדם השלישי בענייננו הם מוטבי התוכנית, ילדים אשר שידוכיהם תלויים בהתחייבות ההורים ובכלל זאת ההורה שנפטר. אין חולק שמטרת התוכנית היא לסייע למשפחות בהן ח"ו נפטר אחד מההורים, והותיר אחריו ילדים לא נשואים מתחת לגיל 35 אשר שידוכיהם תלויים בהתחייבות ההורים. מוטבים אלו הם הגורמים שעליהם מוטלת האחריות להפעיל את תהליך קביעת הזכאות וקבלת תגמולי הביטוח. לפיכך, ברי שהחוזה מבסס כוונה להקנות להם למוטבים זכות לדרוש מהמשיבה את קיום התחייבויותיה.

5.ז. המשיבה עוולה בהפרת חובות חקוקות מרובות

141. מתקיימים יסודות עוולת הפרת חובה חקוקה (ס' 63 לפקודת הנוזיקין [נוסח חדש]; ע"א 878/06 טרויהפט נ' עטיה, פס' 26 (4.1.2009)).

142. חובה המוטלת על הנתבע מכוח חיקוק, כמפורט לעיל, המשיבה הפרה שורת חובות חקוקות: בחוק הפיקוח על הביטוח, ובכלל זאת כריתת עסקאות ביטוח ללא רישיון מבטח ועיסוק בביטוח ללא פיקוח והתאמה לדרישות הדין; בחוק חוזה ביטוח. בכלל זאת, החובה הקבועה בסעיף 27א שמסדירה את אופן תשלום תגמולי הביטוח באמצעות העברה בנקאית אלא אם בחר המבוטח או המוטב לקבלם בדרך אחרת; חוק הנאמנות והשליחות, בין היתר משום שהוציאה כספים מתוך הקרנות שגויסו בעבור מוטבים והתייחסה אליהם כהכנסות המשיבה; חוק הגנת הצרכן, שכן הטעתה את המצטרפים לתוכניות כאילו המשיבה פועלת כדן ואינה מספקת שירות ביטוח ועל כן אינה חייבת בפיקוח; כמו כן הסכם ההתקשרות רצוף הוראות פסולות המגבשות קיפוח ו/או מעניקות לעמותה יתרון בלתי הוגן.

143. החיקוק נועד לטובתו או להגנתו של הניזוק. תכלית חוק חוזה ביטוח היא ליצור מסגרת כללית של חוזה ביטוח שתשיג, בין היתר, הגנה על ציבור המבוטחים והמוטבים. תכלית חוק חוזה ביטוח היא להסדיר את אופן פעולתם של גופים המציעים ביטוח על מנת להבטיח את התנהלות ההגיונית, המקצועית, והפיננסית לטובת ציבור המבוטחים והמוטבים. תכלית חוק הגנת הצרכן היא למנוע את הטעיית הצרכן ולספק הגנה

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

לצרכנים כך שיוכלו לקבל החלטה מושכלת. גם תכלית חוק הנאמנות היא לקבוע את חובות הנאמן לרבות בכדי להגן על זכויות הנהנה. התנהלות המשיבה חותרת תחת תכליות החיקוקים.

144. **ההפרה גרמה לניזוק נזק:** ר' פרק ח' לבקשה זו.

145. **הנזק שנגרם הוא מסוג או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק:** חוק הפיקוח קובע חובת רישוי לעיסוק בביטוח כדי להבטיח שעל חברות הביטוח יחולו כללים שיבטיחו את התנהלותן המקצועית והפיננסית. החיקוק נועד למנוע עיסוק בביטוח בהעדר רישיון וכל נזק הנובע מכך. גם חוק חוזה ביטוח נועד להגן על ציבור המבוטחים והמוטבים לבל יסכימו להסדרים חוזיים הפוגעים בזכויותיהם, כפי שאכן קרה בענייננו. חוק הגנת הצרכן נועד למנוע הטעיה ואף חשש להטעיה, ובענייננו, התבצעה הטעיה בפועל. התנהלות המשיבה פגעה בכספי המוטבים וביכולתם לבקר את פעילותה, בדיוק הנזק שחוק הנאמנות נועד למנוע.

146. **החיקוק לא שולל הטלת פיצויים מכוחו.** אין מגבלה של הטלת אחריות על המשיבה בגין הפרת החובות הנ"ל. ר' סעיף 104(ב)(1) לחוק הפיקוח שקובע כי "עסק בביטוח בלא רישיון, או בענפי ביטוח שאינם נקובים ברישיונו, בניגוד להוראות סעיף 14; [חובת רישוי – הח"מ]" דינו מאסר שלוש שנים או קנס בשיעור פי אחד וחצי מהקנס הבסיסי. ר' ס' 41 לחוק הגנת הצרכן: "חוק זה בא להוסיף על כל דין ולא לגרוע ממנו" ר' גם ס' 31(א): "ידין מעשה או מחלל בניגוד לפרקים ב', ג' ו' ד' כדין עוולה לפי פקודת הנזיקין...".

6.ז. **המשיבה עוולה כלפי חברי הקבוצה לכל הפחות בהצגת מצג שווא ורשלנות**

147. המשיבה הציגה למצטרפים מצג שווא כאילו השירות המסופק על ידם לא מהווה מוצר ביטוחי ולפיכך כאילו אינו חייב בפיקוח, הגם שכן מדובר בביטוח לכל דבר ועניין. כן הוצג מצג שווא שזכויות חברי הקבוצה יקובדו, הגם שבפועל, המשיבה נוקטת בהתנהלות פסולה ומקפחת במסגרתה נשללים תגמולי ביטוח ממשפחות במצוקה הזכאיות לקבלם.

148. לכל הפחות, מתגבשים יסודות עוולת הרשלנות הקבועה בסעיף 35 לפקודת הנזיקין (ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש, פ"ד לז(1) 113, 122 (1981)). המשיבה חבה לחברי הקבוצה חובת זהירות לרבות מכוח יחסי מבטח-מבוטח-מוטב ו/או עוסק-צרכן ו/או נאמן-נהנה ו/או שולח-שלוח, ובפרט כאשר מדובר במתן ביטוח שהוא שירות חיוני שמסובך להבנה עבור צרכן סביר וכאשר מערכת יחסי הגומלין מתאפיינת בפערי כוחות ניכרים. בנסיבות אלו, ברי שקיימת חובת זהירות של המשיבה כלפי הצרכן בדבר הצגה מלאה וכנה של השירות שהיא מציעה, מהותו, והתנהלותה בפועל, וכי זו הופרה לכל הפחות ברשלנות.

7.ז. **המשיבה התעשרה על חשבון חברי התוכניות שלא כדין**

149. לפי סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 (להלן: "חוק עשיית עושר"), לצורך גיבוש עילה של עשיית עושר ולא במשפט יש להראות התקיימותם של שלושה יסודות מצטברים: התעשרות - זכייה בטובת הנאה; על חשבון המזכה; שלא על פי זכות שבדין. ראו לעניין זה: רע"א 371/89 ליבוביץ נ' א. את י. אליהו בע"מ, פ"ד מד(2) 309, 321 (1990); ע"א 3015/06 מדינת ישראל נ' פנינה פינקלשטיין (9.12.2008).

150. **שלא על פי זכות שבדין:** המשיבה הפרה חובות חקוקות הקבועות, בין היתר, בחוק הפיקוח, בחוק חוזה ביטוח, חוק חוזים אחידים, חוק הגנת הצרכן, חוק הנאמנות, כרתה עסקאות בלתי חוקיות, וכן בעוולה בהפרת חובות חקוקות ולכל הפחות הציגה מצג שווא ועוולה כלפי חברי הקבוצה ברשלנות.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

151. **התעשרות:** המשיבה התעשרה על חשבון צרכניה על ידי מתן שירות ביטוח בניגוד לדין וללא פיקוח. המשיבה התעשרה באמצעות קבלת כספי חברי המשיבה. חברי התוכניות והמוטבים שטרם קיבלו את כספם זכאים גם לפירות שהניבה המשיבה באמצעות ניהול הכספים שקיבלה שלא כדין, מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט ודיני הנאמנות והשליחות לאורם ריווח שהפיק נאמן/שלוח מנכסי הנאמנות שייך לשולח/לנהנה.

ח. הנזק וההתעשרות

152. בכדי שהמשיבה תוכל להמשיך בפעילותה עליה לפעול להשגת רישיון מבטח כדין ולהתאים את התנהלותה להוראות המסגרת הנורמטיבית המסדירה את ענף הביטוח בישראל. בתוך כך, יש להבטיח את ההגנה על כספי חברי התוכניות והמוטבים והעברתם לזכאים להם.

153. מבלי לגרוע מכך: **ראשית**, חברי הקבוצה זכאים להשבה של מלוא דמי הביטוח בהם נשאו לאורך שנות חברותם בעמותה. כמפורט לעיל, על פי הצהרות המשיבה, **חברים בתוכנית "ערבים" בלבד כ-40,000 מבוטחים.** בהנחה המחמירה והשמרנית שהתגבשו 100 מקרים בלבד במשך שנה אחת המגבשים חובה של המבוטחים בתוכנית "ערבים" לשאת בתשלום דמי ביטוח בסך 6 ש"ח, הרי שמדובר בסכום בסך 240,000 ש"ח עבור מקרה פטירה יחיד, **ובסך 24 מיליון ש"ח עבור 100 מקרים.** מדובר בהערכה שמרנית במיוחד שכן דמי הביטוח התקופתיים, לפי עניינם של המבקשים, הינם ככלל בסך 72 ש"ח, וכמפורט בדוחות הכספיים המשיבה גייסה דמי ביטוח לאורך השנים בשווי של למעלה מ-120 מיליון ש"ח.

154. **שנית**, על המשיבה להעביר למוטבים של מבוטחים שנפטרו תגמולי ביטוח בסך 200,000 ש"ח כל אחד. לחילופין, ובכפוף לעמידת המשיבה בהוראות הדין ובכפוף לקיומה של הגנה ראויה לכספי המוטבים המנוהלים, מן הראוי לאפשר למוטבים לבחור האם להוציא את כספם או להשאיר אותו בניהול המשיבה בכפוף לעמידתה בהוראות הדין ובכלל זאת בהעדפות הסיכון של המוטבים. תחת הנחה שמרנית מחמירה שישנם 100 מקרים בלבד מוטבים שזכאים למענק בסך 200,000 ש"ח ומעוניינים למשוך את כספם, המדובר בסכום בסך **20 מיליון ש"ח ל-100 מקרים בלבד.** בעניין זה, השווה החלטה של כב' הש' ד"ר ע' גרוסקופף בת"צ (מרכז) 14144-05-09 **איפקס חיתום וניהול הנפקות בע"מ נ' הראל ניהול קרנות בע"מ** (3.10.2010) בה נקבע שאין לקרוא את חוק תובענות ייצוגיות בצורה מצמצמת השוללת אפשרות לאשר תובענה ייצוגית כאשר קיים אינטרס כספי משמעותי של התובע.

155. **שלישית**, המוטבים זכאים לפירות שהפיקה המשיבה כתוצאה מניהול כספם. מטבע הדברים, ניתן יהיה לעמוד על היקף הנזק לאחר קבלת מידע רלוונטי מהמשיבה במסגרת ההליך.

156. **רביעית**, לחברי התוכניות נגרם נזק בלתי-מונח משמעותי. פעולותיה של המשיבה והתעלמותה מהצורך לקבל אישור מהמפקח על הביטוח משקפים זלזול ואדישות בנוזקים הטמונים בניהול לא-מפוקח של כספי מבוטחים ברמה הציבורית. התנהלותה הסבה לחברי הקבוצה נזקים בלתי ממוניים משמעותיים, כפי שניתן ללמוד מהמקרים המצעירים של משפחות ..... המדובר בפסיקת פיצוי על דרך האומדנא בהתאם לכלל הרחב שנקבע בסעיף 13 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970.

157. בשלב מקדמי זה בו קיימים פערי מידע מובנים בין הצדדים וטרם ניתן לברר את מלוא היקף הנזק. בעניין זה נקבע ברע"א 9811/17 **אל על נתיבי אויר בישראל בע"מ נ' מנירב** (24.10.2019):

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

"די בזאת כדי לבסס לכאורה קיומו של נזק, ואין צורך בשלב זה לעמוד על היקפו. במילים אחרות, עצם הקביעה שהשינויים פועלים לכאורה לרעת חברי המועדון היא כשלעצמה מצביעה על קיומו של נזק; ובשלב זה ניתן להסתפק בזאת, ולהותיר את בירור גודלה של הקבוצה ואת כימות הנזק, לשלב הדיון בתובענה עצמה (ראו והשוו: רע"א 3608/18 יפאורה תבורי בע"מ נ' שוקרון, פסקה 13 (1.7.2019))."

ט. הגדרת הקבוצה

158. בית המשפט הנכבד יתבקש לאשר את התובענה הייצוגית עבור קבוצת הנפגעים בגין הפגיעה בזכויותיה, באופן הבא:

"כל אדם שהתקשר עם המשיבה והצטרף לתוכניות המוצעות על ידה ולא ויתר על צבירת זכויות, ו/או מוטב של חברה בתוכניות הנ"ל שנפטר/ה."

י. מתקיימים התנאים לאישור התובענה כייצוגית

159. התביעה המפורטת לעיל תואמת את סוגי התביעות אשר ניתן להגיש בהן בקשה לאישור תובענה ייצוגית. התביעה תואמת את פרט 1 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות: "תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו." יודגש: אין בבחירתה המשיבה להתאגד כעמותה כדי לאיין את מעמדה כעוסק וכמי שמספקת שירותים למבוטחים ולמוטבים. המשיבה מספקת שירותי ביטוח, היא הכינוי והכסות הפורמאלית בה עושה המשיבה שימוש באשר תהא, את האמת לאמיתה אי אפשר להסתיר. מדובר בפעילות של עוסק להספקת שירות ביטוח, החוסה תחת צלו של פרט 1. בדיוק כפי שבוחנים את השאלה אם לפנינו הסכם ביטוח על פי מהותה של העסקה, כך גם מוטלת החובה לבחון האם לפנינו עוסק בכסות של עמותה. התשובה לכך, כמובן, חיובית היא.

160. השוו ת"צ 15164-11-17 אנגל ואח' נ' עמותת אמנות ותרבות בגני תקווה מספר ע.ר. 580003705 ואח', שם הוגשה בקשה לאישור תובענה כייצוגית כנגד עמותות שעסקו במכירת כרטיסים לאזרחים ותיקים. ר' פסק דינו של כב' השופט י' קינר שאישר הסדר פשרה ביום 22.9.2021. השוו גם ת"צ (מחוזי ת"א) 54244-12-17 אילן אטלן נ' מוזיאון תל אביב לאומנות (27.8.2021). שם, נטען כי מוזיאון תל אביב מפר את סעיף 4ב לחוק חניית נכים, תשנ"ד-1993, המעניק פטור מתשלום בעד חניה במקום ציבורי לאדם עם מוגבלות. בתגובתו, המוזיאון טען בין היתר שעמותות אינן עוסק לעניין חוק הגנת הצרכן עקב אופי פעילותן ומטרותיהן, שכביכול אינן עסקיות (שם, פס' 9 בית המשפט הנכבד אישר את הסדר הפשרה בין הצדדים וקבע שהמוזיאון "עוסק" כמשמעו בחוק הגנת הצרכן, וכי מדובר בעילה שנמנית עם פרט 1 לתוספת השנייה (שם, פס' 34). השוו גם: סעיף 42 המחיל את חוק הגנת הצרכן אף על גופים מדינתיים. למשל, בית המשפט קבע כי בעיסוק תאגידי המים בגביית תעריפי מים וביוב, מכוח חוק תאגידי המים והביוב, הם פועלים כעוסק וכי מתקיימים יחסי עוסק-לקוח: דנ"מ 5519/15 יונס נ' מי הגליל תאגיד המים והביוב האזורי בע"מ (17.12.2019). ראו גם עע"מ 7752/12 ישראל אסד עו"ד נ' מינהל מקרקעי ישראל (2.11.2014), שם נקבע שמינהל מקרקעי ישראל הוא "עוסק" מאחר שהאופי הדומיננטי של סוג ההחלטה שנידונה הוא עסקי-מסחרי.

161. מבלי לגרוע מכך, ברי שכשמדובר בנושאים בעלי חשיבות חברתית וציבורית שאלת סיווגה של הבקשה לאישור לפרט קונקרטי בתוספת השנייה של החוק אינה חזות הכל. כך, גם מקום בו הוגשה נגד המדינה, רשות מקרקעי ישראל, תובענה ייצוגית בטענה להפרת הבטחה שלטונית (בפרשת פינוי תושבי תל עמל

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

מבתיים), עילה שללא ספק אינה נמנית על התוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, בה כאמור ניתן לתבוע את המדינה אך ורק לפי פרט 11 לתוספת בגין גביית מס שלא כדין, נקבע על ידי בית המשפט הנכבד, כבי' השופט מ' א' גונן, כי מוצדק וראוי להגיש בעניינים חברתיים בעלי חשיבות ציבורית כגון דא תובענות ייצוגיות ואף על יסוד פרט 1 לתוספת (ת"צ (מחוזי ת"א) 29851-04-16 תנועת אומ"ץ אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי ומשפטי נ' רשות מקרקעי ישראל הרשות לפיתוח (4.4.2021)). גישה זו יונקת מפסיקה עקרונית של בית המשפט העליון לפיה יש לפרש באופן ליברלי ונרחב את פרט 1 לתוספת על מנת להגשים את תכלית כלי התובענה הייצוגית לכלי אכיפה פרטית אפקטיבית. כך, הודגש – בעניינה של עמותה - בע"א 4696/08 גפני נ' עמותת אגודת בעלי מוניות התחנה (5.8.2010), בפס' 6 :

"...החוק אינו דורש שהצדדים יתקשרו בעסקה. היקף הפרט רחב – בקשר שבין העוסק לבין הלקוח... חוק הגנת הצרכן יסייע בהגדרת השאלה מיהו "עוסק", ברם נושא התביעה אינו מוגבל לעילות המפורטות בחוק הגנת הצרכן בלבד. המחוקק בחר להרחיב, ולא בכדי החוק מנוסח כפי שנוסח... לא כך הוא לעניינו של פרט 1 לתוספת השנייה. פרט זה אינו מפנה לעילה ספציפית המנויה בחוק הגנת הצרכן, אלא מאפשר הגשתה של בקשה לאישור תובענה ייצוגית בגין כל קשר הנוגע ליחסי לקוח ועוסק, כמשמעות האחרון בחוק הגנת הצרכן, אפילו אם הצדדים לא כרתו חוזה. ואם בכך לא סגי, הרי שלא רק שזוהי לשונו של החוק, כי אם גם כוונת המחוקק כפי שעולה היא מדברי ההסבר להצעת החוק ולתזכירו... הפרט אינו מצמצם את הגשת התובענה הייצוגית לעילות הקבועות כיום בחוק הגנת הצרכן, לאור הביקורת שנמתחה על ההסדר המצומצם, שהגביל הגשתן של תובענות ייצוגיות לעילות לפי חוק זה."

162. מדיניות זו זכתה לחיזוק בהחלטתה של כבוד הנשיא א' חיות ברע"א 5119/17 Hewlett Packard Company

נ' עזרא (25.12.17) בפס' 11 שם הטעימה כי :

"...יש לדחות את הטענה לפיה חברי הקבוצה אינם רשאים לתבוע את HP והמשווקות ... בעילות לפי חוק הגנת הצרכן משום שלא התקשרו עמם בעסקה... פרשנות זו אף מתיישבת לכאורה עם הוראת פרט 1 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות המתיר לנהל תובענות ייצוגיות בעניינים שבין עוסק ללקוח וזאת 'בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו'..."

163. מדיניות שיפוטית זו המורה על פרשנות מרחיבה של הפרטים בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות

הביאה לקביעה כי ניתן לנהל תביעה ייצוגית בענייני ביטוח דווקא על יסוד פרט 1 לתוספת השנייה גם

מקום בו מדובר במי שמפעיל עסקי ביטוח ללא היתר ביטוח (ולפיכך לא ניתן לנהל נגדו תביעה ייצוגית לפי

פרט 2 לתוספת). עמדה על כך כבוד השופט מ' נד"ב בהחלטתה בת"צ (מחוזי מרכז) 49931-04-17 גואטה

נ' שלמה חברה לביטוח בע"מ (19.3.2018) (להלן: "עניין גואטה"), תוך שנשמכה על פסיקות קודמות :

"בעניין רע"א 2598/08 בנק יהב נ' שפירא (23.11.10) נדון פרט 3 בתוספת הקובע: ... התובעים שם היו זוכים בתיקי הוצל"פ שביקשו וקיבלו צווי עיקול בידי צד ג' נגד חייבים. נטען כנגד מספר בנקים כי הם הפרו חובתם למסור מידע בדבר זכויות החייבים שבידיהם. השאלה שהוכרעה שם הייתה האם חברי הקבוצה הם בבחינת "לקוח". נקבע כי נוכח ייחודיותם של הבנקים במערכת הכלכלית, יש ליתן לפרט 3 פרשנות מרחיבה. הפרשנות נגזרת מתכליתו של החוק. נקבע כי מעקלים מקבלים שירות מהבנק וכי הקביעה כי לצורך החוק מתקיימים בין מעקלים ובנקים יחסי בנק – לקוח, מגשימה את מטרות החוק."

164. עוד הפנתה כב' הש' מ' נד"ב בעניין גואטה לאשר נפסק בידי כב' הש' פרופ' ע' גרוסקופף בשבתו בבית המשפט

המחוזי, באשר ליישומה של מדיניות שיפוטית מרחיבה לגבי פרשנות פרטים אחרים בתוספת השנייה :

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

"בת"צ 2012-06-11 מוסאי נ' המגן חברה לביטוח (12.12.12) (השופט ע' גרוסקופף) ובת"צ בר נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (השופט י' ענבר) (להלן: "עניין בר") נפסק בהקשר של פרט 2 בתוספת וחברות ביטוח, כי יש לפרש את המונח "לקוח" באופן שיחול גם על ניזוק. בעניינו נטען כזכור כי חברי הקבוצה, ניזוקים צידי ג', הם בגדר "לקוח" לצורך פרט 1 בתוספת. **אני סבורה כי בשלב זה של הדיון אין לשלול אפשרות תחולת פרט זה בעניינו, אם כי אינני קובעת מסמרות בעניין...**"

165. ראו גם ת"צ (מחוזי ת"א) 26284-06-14 נציגות הבית המשותף ברחוב ניסנבוים 12 חיפה נ' די.בי.אס. שרותי לווי (1998) בע"מ (31.7.2018):

"נקבע בפסיקה, ואף אני בדיעה כזו, כי יש לפרש את המונח "לקוח" באופן המתיישב עם תכליות חוק תובענות ייצוגיות, ולהבנתי, כמתייחס לכל מי שמקבל שירות מהחברה (מ"העוסק"), גם אם לא 'התקשר עמה בעסקה', כפי שציין המחוקק; ... אמר בית המשפט: 'החוק אינו דורש שהצדדים יתקשרו בעסקה. היקף הפרט (פרט 1 לחוק-א.נ.ח) רחב - בקשר שבין העוסק לבין הלקוח... פרט זה... מאפשר הגשתה של בקשה לאישור תובענה ייצוגית בגין כל קשר הנוגע ליחסי לקוח ועוסק, במשמעות האחרון בחוק הגנת הצרכן, אפילו אם הצדדים לא כרתו חוזה... (ע"א 4694/08 גפני נ' עמותת אגודת בעלי מוניות התחנה (2010); ...ראו למשל גם בת"צ 2010-06-11 מוסאי נ' המגן חברה לביטוח (2012) בו קבע כב' השופט גרוסקופף... יש לפרש... 'לקוח' באופן המתיישב עם הגשמת תכליות חוק תובענות ייצוגיות..."

166. בהקשר לתובענה ייצוגית בעסקי ביטוח נבקש גם להפנות לדבריו של כב' הש' י' ענבר בת"צ (מחוזי ת"א) 13982-05-13 בר נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (30.8.2015), בהפנותו לפסיקת כב' הש' ע' גרוסקופף בעניין מוסאי ולפסיקת כב' הש' ע' בנימיני בעניין בלסטר, בפס' 53, כדלקמן:

"עוד טוענות המשיבות, כי לא ניתן להגיש בקשה לאישור תביעה ייצוגית בשם צדדים שלישיים בפוליסות אחריות, מן הטעם שאינם באים בגדר פרט 2 לתוספת השנייה לחוק: ... דין הטענה להידחות ובסוגיה זו אבקש להצטרף בהסכמה לדברי כב' השופט גרוסקופף בעניין מוסאי הנ"ל, שם נדחתה טענה דומה שהועלתה על ידי חברות הביטוח, כדלהלן (שם, בפסקה 33): 'אין בידי לקבל טענה זו. את הפריט השני ראוי לפרש באופן תכליתי, בצורה שתגשים את תכלית חוק תובענות ייצוגיות. כוונת המחוקק הייתה לאפשר לנזקים לשירותי חברת הביטוח להגיש תובענות ייצוגיות. מטעם זה יש לפרש את המונח 'לקוח' בפריט השני בצורה מרחיבה, המתייחס לכל מי שמקבל שירותים מחברת ביטוח... הכרת המחוקק בסעיף 68 לחוק חוזה הביטוח בכך שניזוק הוא בעל זכות תביעה ישירה כלפי חברת הביטוח, כמו גם הכרתו בסעיף 12 לחוק חוזה הביטוח כי מוטב שאינו המבוטח זכאי לתגמולי הביטוח, הופכת אותם לסוג של מקבלי שירותים מחברת הביטוח, וככאלה ללקוחות של חברת הביטוח'. אוסיף כי טענה דומה של חברת הביטוח AIG נדחתה גם על ידי כב' השופט בנימיני בת.א. 1439/08 אי.א.י.ג' ישראל חברה לביטוח בע"מ נ' בלסטר (2008). פסקי הדין הנ"ל בענייני מוסאי ובלסטר מתיישבים יפה עם הלכת רע"א 2598/08 בנק יב לעובדי המדינה בע"מ נ' שפירא (2010)... כן נפסק, כי 'הלקוח אינו חייב להיות מי שקשר את 'גורלו' לצורך פעילותו הפיננסית בבנק, ואף לא מי שערך עסקה מזדמנת...', אלא גם מי שנוזק לשירותי הבנק במובן הרחב'... כוחם של דברים אלו יפה גם לגבי פרט 2 לתוספת השנייה, עליו מבוססות בקשות האישור שלפנינו..."

167. התובענה מעוררת שאלות עובדתיות ומשפטיות משותפות שסביר שיוכרעו לטובת הקבוצות המיוצגות. האם חוזה ההצטרפות לתוכניות "ערבים" הוא חוזה ביטוח; האם המשיבה הפרה את הוראות חוק הגנת הצרכן והטעתה את המצטרפים לתוכניות; האם מדובר בחוזה בלתי חוקי; האם המשיבה עוולה כלפי חבריה בהפרת חובות חקוקות ולכל הפחות הציגה מצג שווא ברשלנות; מהו היקף הנזק שנגרם לחברי המשיבה; מהו היקף התעשרות המשיבה כתוצאה מהתנהלותה; וכיו"ב.

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:
agudathachareidim@gmail.com

168. **בנסיבות העניין, קיימים טעמים מרובים לכך שבירור המחלוקת יתבצע באופן צודק והוגן אך ורק אם ינוהל על דרך של תובענה ייצוגית.** מפאת קוצר היריעה, נפרט את חלקם. ראשית, חישוב פשוט שיערכו חלק מהתובעים הפוטנציאליים ילמד שניהולו של הליך יעלה בהרבה על התועלת המצופה מהצלחה בו, בפרט עבור תובעים פוטנציאליים שספגו נזק קטן יחסית. שנית, חברי התוכניות לא מודעים להיקף הגבייה שכן אינם מקבלים קבלות. אין בקבלת הודעה קולית על פרטי גבייה כדי להחליף מתן קבלות בגין השירות המקדמות את מודעות הצרכן להיקף הגבייה. שלישית, קיים אינטרס ציבורי לברר את התביעות במאוחד לשם מניעת בירור אלפי תביעות העוסקות בשאלות עובדתיות ומשפטיות זהות. ניהול התובענה כייצוגית יחסוך משאבי בתי המשפט והתובעים הפוטנציאליים ויאפשר חלוקה צודקת של פיצויים. רביעית, הרגולציה שחלה בענף הביטוח מסובכת להבנה ואינה נגישה לצרכן הסביר שכלל אינו מודע למהות הביטוחית של תוכניות "ערבים", שחדרו את מעטפת ההגנה שביקש המחוקק להעניק למבוטחים. חמישית, אך לא פחות חשוב, כאמור מדובר בפרטים המשתייכים לקהילות חרדיות מסוגרות אשר מרביתם לא יפנה לדין המדינה ולבתי המשפט של המדינה כאשר לחצים גדולים מופעלים בקהילה להשתיק תלונות. לכן דווקא במקרים מסוג זה יש לעודד הגשת תובענות ייצוגיות שבמסגרתן יחידים שאינם מורתעים יכולים להביא לתועלת רבה לציבור רחב החושש מחשיפת הפרשה והתדיינות בה בבתי המשפט המדינתיים.
169. **קיים יסוד סביר להניח שהמבקש ייצג בדרך הולמת את עניינם של חברי הקבוצות המיוצגות.** המבקשים נקטו יוזמה והגיש תביעה בשם כלל ציבור חברי הקבוצה אשר נפגעו מהתנהלות המשיבה. עקב הטעיית המשיבה נעלמו מהמבקשים העובדות המהוות את עילות התביעה מסיבות שלא היו תלויות בהן ולא ניתן היה למנוען, וכן חלקם היו קטינים בתקופה הרלוונטית. המבקשים נכונים להשקיע המשאבים הנדרשים לבירור הבקשה עד תום. באי כוח המבקשת עו"ד צביקה מצקין, עו"ד פיני קלמן, ועו"ד אור סלומון הינם עורכי דין מנוסים המתמחים בניהולן של תובענות ייצוגיות.
170. **התובענה הוגשה בתום לב.** למבקשים עילות אישיות נגד המשיבה. הזוג ..... היה חבר בתוכנית "ערבים" משך 11 שנים, הזוג .... מספר חודשים, והזוג ..... כ-5 שנים, והמשפחות ..... וככל הנראה משפחת .... עוד משנת 2006.
171. **גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת תובענה ייצוגית.** המשיבה מאפשרת הצטרפות לאנשים מכל רחבי ישראל, ובתוכניות הביטוח חברים, על פי הצהרותיה לכל הפחות מעל 40,000 מבוטחים. כמפורט לעיל, אף תחת הערכות שמרניות ומחמירות באופן מיוחד, ברי כי הנזק הכלול בבקשה זו מוערך במיליוני ש"ח רבים.

יא. הסעדים המבוקשים

172. על יסוד הטענות המפורטות לעיל, בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צווים הצהרתיים כדלקמן.
- כי חוזה ההצטרפות לתוכניות "ערבים" הוא חוזה ביטוח הדורש רישיון מבטח ובלתי חוקי;
  - כי המשיבה עוסקת בביטוח ללא רישיון וכי עליה לפעול לקבלתו אם ברצונה לעסוק בביטוח;
  - כי המשיבה הפרה את הוראות חוק הפיקוח על הביטוח וחוק חוזה ביטוח;
  - כי התנהלות המשיבה מגבשת הפרות של הוראות שונות בחוק הגנת הצרכן;
  - כי חוזה ההצטרפות הוא חוזה פסול ולכל הפחות מקפח המקנה לעמותה יתרונות בלתי הוגנים, ובכלל זאת סעיפים ח', ט', י', יא', יב', יח', כ', כא', כג' ;

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

- כי המשיבה הפרה את ההסכם עם חברי התוכניות לרבות כלפי המוטבים להם זכות לאכוף את ההסכם;
  - כי המשיבה הפרה חובות הקבועות בחוק הנאמנות ובחוק השליחות;
  - כי המשיבה עוולה כלפי חבריה בהפרת חובות חקוקות;
  - כי המשיבה עוולה כלפי חבריה בהצגת מצג שווא ופעלה לכל הפחות ברשלנות;
  - כי המשיבה התעשרה על חשבון מבוטחים ומוטבים ולא במשפט.
173. מתן צווי עשה ואל תעשה קבועים למשיבה, כדלקמן:
- לפעול באופן מיידי לקבלת רישיון מפקח ולפעול להבטחת ניהול הכספים בהחזקתה לפי דין;
  - להוציא הודעה לחברי המשיבה בדבר היותו של החוזה חוזה ביטוח וכי השירות ניתן ללא רישיון;
  - לחדול מצירוף מצטרפים חדשים ומגבייה עד אשר יתקבל רישיון הפעלת עסקי ביטוח כדין;
  - שינוי תנאי ההסכם כך שיותאמו להוראות הדין וכן הסרה ו/או שינוי של תניות מקפחות;
  - לחייב את המשיבה בפיצוי הניזוקים של הקבוצה והשבת התעשרותה העוולתית במלוא היקפה בתוספת הפרשי ריבית מיום הגביה מהלקוח ועד מועד ההשבה בפועל.
174. בית המשפט הנכבד מתבקש לפסוק שכר טרחה בהתאם ל"שיטת המדרגות" (ע"א 2046/10 עזבון המנוח **משה שמש נ' רייכרט** (23.5.2012)), לפיה בד"כ נפסק 25% מסך הנזק הקבוצתי (בתוספת מע"מ), בתלות בשלב בו מסתיים ההליך. נכון לשלב זה בלבד ומבלי שנעשתה הערכת נזק מלאה, המדובר בשכר טרחה של **כ-5 מ' ש"ח בתוספת מע"מ** בהנחה השמרנית והמחמירה שהנזק לקבוצה הוא בסך של 25 מיליון ש"ח בלבד. באשר לגמול, המקובל בפסיקת הערכאות הוא סכום הנע בין 2%-5% מהנזק הקבוצתי בתלות בשלב בו מסתיים ההליך. בענייננו, התובענה טומנת בחובה חשיבות ציבורית אדירה והמבקשים בבקשה דגן נוטלים על עצמם מחויבות גדולה ומורכבת. לפיכך, הגמול המבוקש מועמד על 5% מסכום התביעה, דהיינו **750,000 ש"ח**. שכ"ט והגמול בפועל ייגזרו מתוך נתוני האמת שיתבררו.

יב. סוף דבר

175. אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לאשר את ניהול התובענה כייצוגית בהתאם לעילות והסעדים שפורטו לעיל ולהגדיר את הקבוצה כמוצע לעיל.
176. בית המשפט הנכבד מתבקש לחייב את המשיבה בשכ"ט ב"כ המבקשים ולפסוק למבקשים גמול הולם.
177. בית המשפט הנכבד מתבקש לחייב את המשיבה בהחזר אגרת המשפט ולשלם הוצאות משפט ושכר טרחה לבאי כוח המבקשים בגין שלב זה בהליך.

אגודת החרדים

כתובת המייל של "אגודת החרדים" להצטרפות, שליחת חומרים ותגובות:

agudathachareidim@gmail.com

ב"כ המבקשים

יצירה חדשה